

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Gustės Norvaišaitės
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą

Criminal Liability for Smuggling

Vadovas: Partnerystės doc. Artūras Pažarskis

Recenzentas: Vyr. lekt. dr. Gerardas Višinskis

Vilnius

2024

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojama kontrabandos samprata pateikta Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse (toliau - ir BK), kituose įvairiuose teisės aktuose bei doktrinoje. Aiškinama atsakomybės už kontrabandą įstatymų istorinė raida, pokyčiai bei, žinoma, naujausias baudžiamosios atsakomybės už kontrabandą įstatymų reglamentavimas. Analizuojama pagrindinė kontrabandos sudėtis, kartu su kontrabandomis pagal specialųjį dalyką. Išskiriamos ir aptariamoms skirtingų rūšių kontrabandos, numatytos Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse, pateikiami pavyzdžiai remiantis teismų praktika, taip pat įvairių sąvokų, susijusių su kontrabanda, paaiškinimai. Atskleidžiami pagrindiniai probleminiai kontrabandos kvalifikavimo aspektai. Analizuojamas kontrabandos baudžiamumas, baudžiamoji atsakomybė už įvairių rūšių kontrabandą bei taikomos bausmės.

Pagrindiniai žodžiai: kontrabanda, baudžiamoji atsakomybė, Baudžiamasis Kodeksas, kontrabandos sudėtis.

This paper analyses the concept of smuggling in the Criminal Code of the Republic of Lithuania (hereafter referred to as the "CC"), as well as in other various legal acts. It explains the historical development of the law on liability for smuggling, the changes and, of course, the most recent legislation on smuggling. The basic composition of smuggling is analysed, together with smuggling under special subject matter. The different types of smuggling provided for in the Criminal Code of the Republic of Lithuania are distinguished and discussed, examples are given on the basis of case law, and explanations are given of the various concepts relating to smuggling. The main problematic aspects of the qualification of smuggling are highlighted. The criminalisation of smuggling, the criminal liability for different types of smuggling and the penalties applicable are analysed.

Keywords: smuggling, criminality, criminal liability, qualified smuggling, composition of smuggling.

TURINYS

IŽANGA.....	1
1. KONTRABANDOS SAMPRATA IR BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ KONTRABANDĄ RAIDA.....	3
1.1 Kontrabandos samprata	3
1.2 Atsakomybės už kontrabandą raida Lietuvos įstatymuose	4
1.2.1 Naujausias kontrabandos reglamentavimas Baudžiamajame Kodekse.....	8
2. KONTRABANDOS SUDĖTIS	11
2.1 Objektas ir dalykas	11
1.1.1 Skirtingų kontrabandos rūšių objektas ir dalykas	14
1.2 Objektinio pusė.....	17
2.3 Subjektas	21
2.4 Subjektyvioji pusė	26
3. KONTRABANDOS BAUDŽIAMUMAS	30
3.1 Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą	30
ŠALTINIAI.....	38
SANTRAUKA	46
SUMMARY	47

IŽANGA

Temos aktualumas: ši tema aktuali tuo, jog valstybė, kaip visuomenės pagrindas, turi užtikrinti verslo tvarką, saugią ekonominę sistemą bei gyventojų ir pačios valstybės ekonominius interesus. Didelę neigiamą įtaką ekonomikai daro nuo senų laikų paplitęs reiškinys – kontrabanda, numatytas BK 199 straipsnyje – neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės sieną, nepateikiant šių daiktų muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant. Ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje kitų pasaulio šalių yra labai paplitęs neteisėtų prekių gabenimas per valstybės sienas siekiant išvengti papildomų mokesčių bei įgyti neteisėto pelno. Atsižvelgiant į tai, jog kontrabanda yra viena pavojingiausių nusikaltimų ekonomikos srityje, Lietuvos valstybė siekia užkirsti tam kelią ir šio nusikaltimo kontrolė yra labai aktuali problema. Svarbu atskirti skirtingas kontrabandos rūšis, kurių Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse yra išskirtos net 8 ir išanalizuoti baudžiamąją atsakomybę.

Darbo tikslas: šio darbo tikslas yra mokslinės literatūros, norminių aktų ir teismų praktikos pagrindu bei pagalba, išaiškinus pagrindinių sąvokų sampratas, atskleisti kontrabandos sudėtis bei išanalizuoti baudžiamąją atsakomybę už įvairių rūšių kontrabandas.

Darbo uždaviniai:

1. Aptarti kontrabandos sampratą;
2. Išanalizuoti kontrabandos įstatymų istorinę raidą Lietuvoje bei aptarti dabartinį kontrabandos reglamentavimą;
3. Išnagrinėti kontrabandos pagrindinę sudėtį.
4. Išskirti skirtingų rūšių kontrabandos nusikaltimo sudėties požymius.
5. Atskleisti baudžiamosios atsakomybės už kontrabandą taikymą ir reglamentavimo skirtumus nuo ankstesnio reglamentavimo.

Darbo objektas: Darbo tyrimo objektas yra baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą.

Tyrimo metodai: Magistro darbe daugiausia naudota mokslinės literatūros ir įstatymų loginė, sisteminė, deskriptyvinis, istorinė bei lingvistinė analizė. Loginė analizė buvo taikoma aiškinant Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso bei kitų įstatymų normas, perteikiant šiame bei kituose kodeksuose, įstatymuose ir Baudžiamojo Kodekso Komentare įtvirtintus reikalavimus ar sąvokas. Sistemine analize buvo naudojama surenkant informaciją iš kelių mokslinių darbų, analizuojant kontrabandos sudėtis ir bausmių skyrimą. Taip pat lingvistiniu metodu buvo aiškinami terminai ir analizuojamos teisės

normos, teisės doktrina bei teismų praktika. Deskriptyvinis analizės metodas buvo naudojamas atskleidžiant ne tik kontrabandos, bet ir kvalifikuojančių kontrabandą požymių, sąvokas. Istorinio metodo pagalba surinkta informacija apie kitusią kontrabandos įstatymų raidą Lietuvoje.

Darbo originalumas: Tokia tema magistrinio darbo tema nagrinėjama remiantis naujausiais Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso straipsnių pakeitimais bei papildymais, kurie įsigaliojo 2023 metų birželio 1 dieną. Šių pakeitimų naujieji kontrabandos straipsniai ir kvalifikavimo aspektai iki šiol nebuvo analizuojami magistriniuose darbuose. Originalumas atsispindi ir naujausios teismų praktikos, mokslinių straipsnių bei specialiosios literatūros, susijusios su kontrabanda, nagrinėjimu.

Svarbiausi šaltiniai: darbe analizuoti Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso ir Lietuvos Respublikos Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas bei įvairūs įstatyminiai ir poįstatyminiai priimti teisės aktai. Analizuojamas aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso 156, 176, 178, <...> straipsnio pakeitimo įstatymų projektų (Reg. Nr. XIII P-4856(2)- XIII P-4859(2)). Taip pat, siekiant įgyvendinti darbo uždavinius, naudota Lietuvos bei užsienio mokslinė literatūra apie kontrabandą (Abramavičius A., Piesliakas V., Misiūnas J., Ivoška G., Bikelis S., Šulija G.), baudžiamojo kodekso komentaro bendroji bei specialioji dalys. Daug dėmesio skirta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. gegužės 11d. praktikos baudžiamosiose bylose dėl nusikalstamų veikų (BK XXXI skyrius) apžvalgai. Darbe analizuota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos baudžiamosiose bylose dėl nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai apžvalga, Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, taip pat ir kitų Lietuvos instancijų teismų praktika, bei įvairių tarptautinių institucijų rekomendacijos bei praktika. Darbe taip pat remiamasi moksliniais straipsniais (Abramavičius A., Veršekys P., Ivoška G.). Remtasi ir mano kursinio darbo tema „Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą kontrabandą“ išvaigomis.

1. KONTRABANDOS SAMPRATA IR BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ KONTRABANDĄ RAIDA

1.1 Kontrabandos samprata

„Kontrabanda“ žodžio atsiradimas yra keldinamas iš lotynų kalbos. Kontrabanda (it. contrabbando, iš contra - prieš + bando - vyriausybės įsakas) – draudžiamų įvežti prekių įvežimas pažeidžiant įstatymus (Vaitkevičiūtė V., 1999). Bendriausia prasme kontrabanda suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės sieną. Pagal Lietuvių kalbos žodyną, kontrabanda yra aiškinama kaip „slaptas prekių gabenimas per sieną iš kitos valstybės, aplenkiant muitines ir slepiančias prekes nuo jų patikrinimo“. Kontrabandos sąvoka galime išskirti ir analizuojant patį BK 199 straipsnį – tai Per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenami privalomi pateikti muitinei daiktai, kai jie yra nepateikiami muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės yra išvengiama. Pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso Komentarą (toliau- BK Komentaras) kontrabanda - tai “neteisėtas daiktų, privalomų pateikti muitinei gabenimas per Lietuvos valstybės sieną“ (Abramavičius, A. 2004). Lietuvių kalbos žodyne kontrabandos sąvoka išaiškinta kaip „slaptas prekių gabenimas per sieną iš kitos valstybės, aplenkiant muitines ir slepiančias prekes nuo jų patikrinimo“ arba „slaptai iš kitos valstybės įgabentos prekės“ (Lietuvių kalbos institutas, 2024). Pagal Tarptautinę konvenciją dėl tarpusavio administracinės pagalbos, kontrabanda apibrėžiama kaip “muitinės įstatymų pažeidimą, kurį sudaro prekių judėjimas per muitines sieną, bet koku slaptu būdu” (Tarptautinė konvencija dėl tarpusavio administracinės..., 2000). Kontrabanda gali būti vadinami ir patys daiktai ar prekės, kurie neteisėtai gabenami per valstybės sieną.

Kontrabandą gali lemti įvairios priežastys ir skirtingų tikslų siekimas. Galima išskirti tokias priežastis kaip sunki ekonominė valstybės padėtis, dideli mokesčiai, kainų pokyčiai, dideli kainų skirtumai lyginant su kitomis valstybėmis. Taip pat gali priežastimi gali būti ir tam tikrų prekių nebuvimas apyvartoje, ar aukštos esančių apyvartoje prekių kainos. Šiek tiek prie kontrabandos gyvavimo prisideda ir pačių žmonių pakankamai palankus požiūris į kontrabandą bei paplitusi nelegalių prekių apyvarta. Lietuva yra Europos centras, kurios siena ribojasi su ne tik Europos Sąjungos (toliau – ES) narėmis, tačiau ir ES nepriklausančiomis – Baltarusija bei Rusija – šalimis, todėl Lietuva yra puikioje geografinėje padėtyje būtent veikti kontrabandai.

Pagrindiniu kontrabandos tikslu būtų galima materialinės naudos siekimą, kadangi kontrabanda yra būdas lengvai bei greitai įgyti pelno bei išvengti mokesčių. Tokiu būdu

asmenys ne tik kenkia valstybės biudžetui, tačiau ir nuslepia informaciją apie tiksliai gyventojų pajamas, jų užimtumą, ta tikrų prekių kainas ir keliaujančius srautus. Iš dalies taip atsiranda sunkumas kontroliuoti valstybėje esančius ekonominius procesus. Taip pat gali būti pažeidžiamas būtent sąžiningos konkurencijos principas, kadangi subjektai, kurie verčiasi kontrabanda, realizuoja prekes mažesnėmis kainomis. Kontrabanda yra gera terpė veikti šešėlinei ekonomikai - tokie ekonomikos daliai, kurioje visos gaunamos pajamos nėra apskaitomos ir įtraukiamos į oficialiuosius skaičiavimus (Veršekys, P., 2016).

Kontrabanda gali padaryti žalos ne tik ekonomikai, tačiau narkotinių medžiagų kontrabanda gali padaryti žalą žmonių sveikatai, ginklų ir sprogmenų kontrabanda – visuomenės saugumui ir pan.

Kontrabanda – lotynų kilmės žodis, kuris suprantamas kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės sieną. Kontrabandos pagrindinėmis priežastimis laikomos ekonominė, socialinė bei geografinė valstybės padėtys. Tai ne tik sunkus ekonominis nusikaltimas, kuriuo padaroma žala šalies ekonomikai ar finansų sistemai, tačiau ir pačių žmonių gyvenimo kokybei, atskiriems verslo subjektams, tačiau grėsmė gali kilti ir visuomenės saugumui ar žmonių sveikatai.

1.2 Atsakomybės už kontrabandą raida Lietuvos įstatymuose

Kontrabanda, kaip reiškinys, Europoje atsirado jau viduramžiais, kai miestai gavo Magdeburgo teisę. Pilnai susiformavus valstybių sienoms, atsiradus išdui ir mokesčiams, ribojant įvairių prekių gabenimą ir iškilo kontrabanda. Pirkliai įvairiais siaurais šalutiniais keliais gabendavo prekes, siekdami išvengti muitų mokesčių.

Ne išimtis ir Lietuva, nuo 13 amžiaus pradėjus kurtis valstybei, svarbūs buvo valstybės ekonominiai interesai. Lietuvos Didžiausios Kunigaikštystės kunigaikštis Gediminas savo laiškais kvietė pirklius, amatininkus bei kitus įvairaus luomo asmenis: „leidžiame laisvai į mūsų žemę atvykti ir išvykti iš jos be jokio mokesčio ar maito ir pašalinus bet kokius trukdymus.“ (Gedimino laiškas; 1323.VII.18, Liubekas, notaro Jono iš Brėmeno trijų Gedimino 1323.V.26 laiškų nuorašas). Iš esmės Gediminas skatino atvykti be jokių papildomų mokesčių, tačiau tai tesėsi neilgai, kadangi atsiradus laisviems keliams, taip pat atsirado ir noras išvengti nepageidaujamų prekių valstybėje.

Šalį valdant kunigaikščiui Vytautui, iki XV amžiaus formavosi muitų mokesčiai, jų dydžiai, rinkimo būdai. Būtent Vytautas ir centralizavo muitinių valdymą. Tad jau Pirmajame Lietuvos Statute buvo numatyta, jog muitinę ir jos mokesčius kontroliuoja pats kunigaikštis: „21 straipsnyje „Kas naujus maitus įvedinėtų“ dėstoma: „Taip pat įsakome,

kad nė vienas žmogus mūsų valstybėje – Lietuvos Didžiojo kunigaikštystėje – nedrįstų naujų muitų išsigalvoti ar įvedinėti nei keliuose, nei miestuose, nei ant tiltų ar ant užtvankų bei vandenyse, nei turguose savo dvaruose, išskyrus, kurie nuo seno buvo įvesti ir turėtų tam mūsų pirmtakų, didžiųjų kunigaikščių arba mūsų raštus. Ir kas beišdrįstų nustatyti naujus muitus, tą dvarą, kuriame įvedė, praranda, ir atitenka mums, valdovui“. Antrojo Lietuvos Statuto (1566 m.) priėmimu atleisti nuo tiltų ir vidaus muitinės taikomų mokesčių bajorai. Tokia teisė plačiausiai apibūdinta Trečiajame Lietuvos statute (1588 m.): „Bajorams leista visais sausumos ar vandens keliais be jokių muitų vežti javus ar daiktus, t. p. nemokėti jokių turgaus, tiltų mokesčių ir rinkliavų; be muitų mokesčių per muitines galėjo vežti ir medienos gaminius. Jiems buvo leista parsivežti be muitų savo reikmėms, bet ne prekybai skirtų prekių iš užsienio“.

Vėliau muitinės reikšmė laipsniškai mažėjo, kol galiausiai Lietuva buvo prijungta prie Rusijos imperijos ir visi muitinės reikalai perėjo Rusijai ir jai priklausė iki pat 1914 m. Atkūrus valstybės nepriklausomybę 1918 metų vasario 16 d. sėkmingam valstybės egzistavimui reikėjo įkurti valdymo institucijas, ne išimtis ir muitinės, kurių dėka reikėjo kontroliuoti judėjimus per valstybės sieną. Atsiradus pirmosioms muitinės iškilo būtinybė priimti teisės normas, kurios reglamentuotų muitinės veiklą, tad 1919 m. gegužės 8 d. buvo priimti Laikinieji muitinių įstatai. Būtent nuo šios dienos teisiškai pradėjo funkcionuoti muitinės. Tuo metu kontrabanda buvo apibrėžiama kaip „prekių įgabimas į Lietuvos ribas, taip pat išvežimas iš Lietuvos šalia muitinių arba neparodant muitinėms.“ (Lietuvos įstatymai: sistemizuotas įstatymų, instrukcijų..., 1992)

Prekybos departamentui pradėjus vadovauti Muitinės veiklai, 1924 m. liepos 10 d. įsigaliojo Muitų įstatai, kuriuose kontrabanda buvo apibrėžta kiek plačiau: „prekės, įgabamos iš užsienio, neatlikus muitinės apeigų; išgabamos prekės arba tos prekės, kurias kėsinašasi išgabenti iš Lietuvos, neatlikus minėtų apeigų; vidaus rinkoje platinamos tokios prekės, kurios yra draudžiamos arba kurios neteisėtai gautos iš muitinės be muto, arba įmokėjus mažesnę kaip reikia muitą“.

Nors 1940 m. buvo sukurta nauja sistema, ilgai gyvuoti jai neteko, kadangi Lietuva vėl buvo okupuota sovietų, tuo metu veikė Sovietų Sąjungos įstatymai.

Galiausiai, 1990 m. Kovo 11 d. atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę kilo būtinybė keisti ir anksčiau galiojusius įstatymus. Tad 1990 m. spalio 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 77 straipsnyje buvo pakeistos tam tikros sąvokos, jog atspindėtų nepriklausomos Lietuvos įstatymus. Sąvoka „TSRS valstybinė sieną“ buvo pakeista pakeistas „Lietuvos Respublikos valstybės sieną“. Prie to

paties sąvoka „karinės aprangos“ pakeista į „šaudmenų“, kuris pakeitė ir dalį kontrabandos dalyko. Taip pat 1990 spalio 9 d. buvo priimtas ir laikinasis Muitinės įstatymas bei po poros metų įkurtas Muitinės departamentas.

1993 m. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-57 BK buvo įtvirtinta ne tik pagrindinė, tačiau ir kvalifikuota nusikalstamos veikos sudėtis. Iš pagrindinės sudėties į kvalifikuotą buvo perkelti „stambaus masto“ ir „grupės asmenų, susiorganizavusių vertis kontrabanda“ požymiai. Buvo panaikinta kontrabanda, padaryta „pareigūno, pasinaudojant tarnybine padėtimi“, tačiau pridėtas dar vienas alternatyvus požymis „jeigu pateikiami vieni dokumentai, o gabenamos kitų pavadinimų prekės ir daiktai“. Požymiai „slepiant daiktus specialiose saugyklose“ ir „apgaulingai panaudojant muitų ir kitokius dokumentus“ pakeisti į „slepiant vietose, apsunkinančiose aptikimą“ ir „naudojant suklastotus dokumentus“. Be alternatyviųjų požymių taip pat praplėstas ir kontrabandos dalykas iš „prekės ir kitos vertybės“ buvo pakeistos į „prekių, pinigų, meno ar kitokių vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų“ dalyką. Kalbant apie dalyką buvo praplėsti ir pavojingi žmonių gyvybei bei sveikatai daiktų ir medžiagų sąrašai. Tais pačiais metais kiek vėliau buvo pakeista ir pagrindinė kontrabandos (BK 77 straipsnio 1 d.) dispozicija. Iš „nepateikiant muitinei“ dispozicijos tekstas buvo pakeistas į „ne per muitines ar muitinių postus arba tokių daiktų gabenimas per muitines“.

Vėliau BK 77 straipsnis Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ pripažintas netekusiu galios ir kontrabanda perkelta prie nusikaltimų būtent ūkininkavimo tvarkai ir reglamentuota BK 312 straipsnyje. 1995 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodeksų pakeitimo ir papildymo“ įstatymu kontrabandos požymiai buvo papildyti „kitaip išvengiant muitinės kontrolės“. Taip pat papildytas ir kontrabandos padarymo būdas ir pridėtas „pagal tranzitinius dokumentus įvežamų prekių neišvežimas iš Lietuvos Respublikos“, tačiau 1998 m. vasario 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-617 BK buvo papildytas nauju straipsniu – BK 312¹ straipsnis reglamentavo prekių neišvežimą iš Lietuvos Respublikos. Taip pat buvo keista ir kvalifikuota kontrabandos sudėtis, kurios metu papildytas kontrabandos dalykų sąrašas ir pridėti „sprogmenys, sprogstamosios ir kitokios strateginės prekės, psichotropinės medžiagos bei prekursoriai“, pašalinta sąvoka „kitokios vertybės“. Išskirti ir nauji gabenimo požymiai, t. y. „nepateikiant jų muitinei“, „kitaip išvengiant muitinės kontrolės“, „naudojant suklastotą muitinės deklaraciją“. Straipsnis papildytas 3 dalimi, kuriame įtvirtinta itin kvalifikuota kontrabanda: „padaryta grupės iš anksto susitarusių asmenų arba pakartotinai, arba stambiu mastu, arba didelio kiekio šaunamųjų ginklų,

šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda: 2002 m. gruodžio 10 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1) <...> straipsnių pakeitimo, 232(3) straipsnio pripažinimo netekusiu galios <...> įstatymu (Valstybės žinios, 2002, Nr. 9-1258) buvo padaryti dar keli pakeitimai. Atsisakyta požymio „gabenant ne per muitines“ bei numatyta baudžiamoji atsakomybė ne tik fiziniam, bet ir juridiniam asmeniui. Taip pat svarbus pokytis ir vertinant atsakomybės ribas, nes baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta jei gabenamų daiktų vertė didesnė nei 250 MGL.

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam BK, baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą jau buvo įtvirtinta skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“. BK 199 straipsnyje iš esmės daug kas nepasikeitė: 1 dalyje numatyta pagrindinė sudėtis, 2 dalyje - kvalifikuota kontrabandos sudėtis, 3 dalyje nustatyta baudžiamoji atsakomybė juridiniam asmeniui. BK 199 straipsnio 1 dalyje pašalinta „gabenant kitų pavadinimų prekes ar daiktus, nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose“ sąvoka, antroje dalyje nurodytas gabenimas kai nepateikiant muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant ar neturint leidimo gabenami šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyvios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios, stipriai veikiančios, narkotinės, psichotropinės, medžiagos arba jų pirmtakai (prekursoriai). Atsisakyta itin kvalifikuotos kontrabandos sudėties, t.y. stambaus masto bei iš anksto susitarusių asmenų bei didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų.

Lietuvai prisijungus prie Europos Sąjungos 2004 m. liepos 1 d. panaikinamos muitų sienos tarp Europos Sąjungos narių, pasikeitė muitų sistemos teisinis reguliavimas.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47 <...> straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo <...> įstatymu (Valstybės žinios, 2007, Nr. 81-3309) kontrabandos straipsnio dispozicija buvo papildyta dalyko atžvilgiu, pridėta baudžiamoji atsakomybė už kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų gabenimą neturint leidimo. Šių daiktų sąvoka buvo apibrėžta Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 160, 199 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 276¹, 276², 276³ straipsniais įstatymu (Teisės aktų registras, 2015-05-18, Nr. 7560) kontrabandos straipsnis buvo šiek tiek modifikuotas. Straipsnio 2 dalyje numatytas naujas požymis: „Tas, kas nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas medžiagas“, atitinkamai 2 dalis perkelta į 3 dalį, o 3 dalis į 4 dalį.

2018 m. gruodžio 18 d. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso 199, 199¹, 199² ir 200 straipsnių pakeitimo įstatymu BK 199 straipsnio dispozicijoje padaryta naujų pakeitimų: 1 dalyje pagrindinės sudėties numatyta dalyko vertė iš 250 MGL pakeista į viršijančią viršija 150 MGL, bet neviršijančią 250 MGL. Straipsnio 2 dalis liko nepakitusi, tačiau anksčiau buvusi 1 dalis “Tas, kas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno kilnojamasias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus” buvo perkelta į 3 dalį ir tapo kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Anksčiau buvusi 3 dalis buvo perkelta į 4 dalį, o juridinio asmens atsakomybę nustačiusi 4 dalis perkelta į 5 straipsnio dalį.

Naujausi pakeitimai įsigaliojo 2023 metų birželio 1 d. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso 141, 156, 176, <...> Straipsnių ir <...> pripažinimo netekusiais galios įstatymu, kuriuo kontrabandos straipsnio dispozicija buvo pakeista, atitinkami kontrabandos BK skyriai papildyti naujais straipsniais, kuriuose nustatyta atsakomybė už specialiais požymiais apibrėžtų daiktų kontrabandą. Iš vieno pagrindinio kontrabandos straipsnio, atsirado skirtingų rūšių kontrabandos. BK 199 straipsnio 1 dalies numatyta atsakomybė už kontrabandą, jei gabenamų daiktų dydis viršija 150 MGL, bet neviršija 400 MGL, straipsnio 2 dalyje – jei gabenami daiktai, kurių vertė viršija 400 MGL, bet neviršija 900 MGL, o 3 dalyje – gabenamų daiktų dydis viršija 900 MGL ar gabenamos kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai. Naujas pasikeitusias kontrabandos sudėtis pagal specialiuosius dalykus BK šiame darbe nagrinėsiu plačiau kitoje dalyje.

Išanalizavus baudžiamųjų įstatymų, susijusių su kontrabandą, raida, darytina išvada, jog kontrabandos reglamentavimas einant laikui daug kito. Kontrabandos straipsnis buvo vis pildomas bei tobulinamas, sudėtys papildomos įvairiais požymiais. Kontrabandos įstatymo intensyvus kitimas buvo susijęs su būtinybe suderinti Lietuvos baudžiamuosius įstatymus atsižvelgiant į ES direktyvas ir reglamentus. Lietuvos Respublikos prisijungimas prie ES sąlygojo pasikeitimus, taip pat buvo atsižvelgiama ir į vis kintančius ekonominius, socialinius ir kitus santykius, taip pat ir į valstybės baudžiamąją politiką. Valstybė, siekiant sumažinti šios nusikalstamos veikos plitimą, vis griežtino ir plėtė kontrabandos reglamentavimą.

1.2.1 Naujausias kontrabandos reglamentavimas Baudžiamajame Kodekse

Kaip minėta aukščiau, 2023 m. birželio 1 d. įsigalioję pakeitimai, kuriais kontrabandos išsidėstymas BK pasikeitė. Pagrindinė kontrabandos sudėtis, numatyta BK 199 straipsnyje, neteko dalies sudėties požymių, ypač susijusių su nusikaltimo dalykų, kurie buvo numatyti ankstesniame reguliavime.

BK 199 straipsnio 1 dalyje ankščiau numatytas intervalas tarp 150 MGL ir 250 MGL padidėjo, dabar viršutinė pirmos dalies kontrabandos riba siekia 400 MGL. Straipsnio 2 dalis, kuri numatė Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų gabenimą buvo perkelta į BK 276⁴ naują straipsnį. Buvusi ir dabar galiojanti sudėtis išliko tokia pati, tačiau atsirado naujas požymis – tikslas parduoti ar kitaip platinti.

Ankščiau BK 199 straipsnio 2 dalyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už gabenamus daiktus, kurių suma viršijo 250 MGL ir be leidimo gabenamas kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus. Galiojančiame BK 199 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą, kai „vertė viršija 400 MGL, bet neviršija 900 MGL dydžio sumos“. Ankščiau 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų gabenimą buvo perkelti į 3 straipsnio dalį ir kartu numatyta baudžiamoji atsakomybė už daiktų gabenimą, „kurių vertė viršija 900 MGL dydžio sumą“.

Kadangi iki pastarųjų įstatymo pakeitimų BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalyse buvo įtvirtintos nusikaltimo sudėtys, kurios neturėjo tiesioginės sąsajos su kontrabandos nusikaltimo ir pačio BK XXXI skyriaus pagrindiniu objektu – ekonomika, verslo tvarka, mokesčiais ir pan., gabenant uždraustus ar ribotos apyvartos daiktus, šioms saugomoms vertybėms žala neatsiranda. Žala labiau yra daroma visuomenės saugumui, žmonių sveikatai ir kitiems baudžiamojo įstatymo saugomiems gėriams, todėl nėra teisinga asmens veikus kvalifikuoti pagal BK XXXI skyriaus straipsnius. Atsižvelgiant į tai, šios nusikalstamų veikų sudėtys buvo perkeltos pagal veikų kėsinimosi objektą į atskirus straipsnius:

- a) BK 253² straipsnis - šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų ar strateginių prekių kontrabanda;
- b) BK 256² straipsnyje - branduolinių ar radioaktyviųjų medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių kontrabanda;
- c) BK 260¹ straipsnis - narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabanda;
- d) BK 266 straipsnis - pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrabanda;
- e) BK 267² straipsnis - stipriai veikiančių, nuodingųjų ar cheminių medžiagų kontrabanda;

f) BK 267³ straipsnis - biologinių medžiagų, mikroorganizmų ar toksinų kontrabanda; Kontrabandos dalykas atsižvelgiant į pasipildžiusius BK straipsnius - praplėtė, kadangi ankstesniame BK 199 straipsnyje nebuvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už branduolinių medžiagų, kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių, cheminių medžiagų, biologinių medžiagų, mikroorganizmų ar toksinų kontrabandą.

Juridinio asmens atsakomybę už kontrabandą numatanti dalis iš 5 buvo perkelta į 4-ąją dalį.

Pastarasis reglamentavimas kontrabandos ribas šiek tiek praplėtė ir numatė baudžiamąją atsakomybę ne tik BK 199 pagrindiniame straipsnyje, tačiau baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatyta ir kituose straipsniuose pagal specialiaisiais požymiais apibrėžtus daiktus ar medžiagas. Kontrabanda yra nusikalstama veika, kelianti grėsmę ne tik ekonominei sistemai ir verslo tvarkai, tačiau ir kitiems objektams: žmonių sveikatai, visuomenės saugumui ir kitiems gėriams.

2. KONTRABANDOS SUDĖTIS

Kontrabandos sudėties požymiai, šiek tiek skiriasi, tačiau tokie nusikalstamos veikos sudėties požymiai kaip subjektas ir subjektyvioji pusė iš esmės liko tokie patys, tad jas nagrinėsiu bendrai, neišskiriant konkrečios kontrabandos rūšies. Kalbant apie objektą ir dalyką kiekvienu atveju kontrabanda skiriasi ir kiekvienu atveju yra kėsinamasi į vis skirtingą vertybę, tad juos išanalizuosiu atskirai bei aptarsiu skirtingus gėrius, į kuriuos yra kėsinamasi darant skirtingų rūšių kontrabandą. Skirtinguose BK straipsniuose nustatytų kontrabandos nusikalstamų veikų objektyviosios pusės iš esmės sutampa, tad palyginsiu ir išanalizuosiu ar padarymo būdas yra vienodas ar vis dėlto šiek tiek skiriasi atsižvelgiant į skirtingus kontrabandos straipsnius.

2.1 Objektas ir dalykas

„Pagrindinis nusikalstamos veikos objektas nulemia nusikalstamos veikos socialinį kryptingumą, jos sudėties struktūrą bei šios sudėties vietą BK specialiosios dalies sistemoje“ (Abramavičius, A., 2003).

BK 199 straipsnyje nustatytas nusikalstamos veikos objekto klausimas dažnai sukelia daug diskusijų, vieningos nuomonės nėra. Dažniausiai BK skyrių pavadinimai nurodo objektą, į kurį yra kėsinamasi, tad BK 199 straipsnis yra įtvirtintas BK XXXI skyriuje, kuris suponuoja, jog objektu turėtų būti ekonomika ir verslo tvarka. Tai reiškia, jog darant šią nusikalstamą veiką yra kėsinamasi ir į ekonomiką, ir į verslo tvarką, tačiau pasak A. Abramavičiaus verslo tvarka yra ekonomikos sudedamoji dalis, tad kėsinantis į verslo tvarką, tuo pačiu yra pažeidžiama ir ekonomika (Abramavičius A, 2003). Toks objekto išskyrimas galima sakyti yra perteklinis ir užtektų įvardinti vieną objektą – verslo tvarką. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos baudžiamosiose bylose dėl nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai apžvalgoje pagrindinis kontrabandos objektas konkrečiai išskirtas: ekonomika ir teisės aktais nustatyta verslo tvarka.

Papildomas objektas, kuris taip pat yra dažnai nurodomas – finansų sistema. Vis dėlto, gabenant daiktus per valstybės sieną siekiama išvengti tam tikrų mokesčių, tokiu būdu Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas kenčia, kadangi nėra gaunamos įmokos už išvengtus maito mokesčius. Visiškai sutinku, kad tokiu būdu yra padaroma žala ir finansų sistemai.

Kuri objektą pasirinkti – tai tik teorinis klausimas, kadangi darant kontrabandą yra pažeidžiami tiek verslo tvarka, tiek finansų sistema, tačiau tai parodo, kuri vertybė yra

išskeliama aukščiau. Verslo tvarka yra laikoma pagrindiniu nusikalstamos veikos objektu, kas reiškia, jog valstybė pirmenybę teikia apsaugoti kitų asmenų (ūkio subjektų, privačių asmenų) interesus, kadangi taip yra padaroma žala sąžiningos konkurencijos principui, įmonių interesams taip pat ir bendrai ūkininkavimo tvarkai. Jei finansų sistema, būtų pripažinta kaip pagrindinis objektas, tai reikštų, jog įstatymų leidėjas labiau siekia apsaugoti valstybės interesus.

Vertinant dalyką, reikia paminėti, jog nusikalstamos veikos dalyku gali būti tiek materialieji daiktai, tiek ir nematerialaus pobūdžio teisės. Dalykas gali būti nusikalstamos veikos požymiu, jei yra aprašytas straipsnio, kuris įtvirtina nusikalstamą veiką, dispozicijoje.

Pagrindinės kontrabandos, numatytos BK 199 straipsnyje yra išskirti du nusikalstamos veikos dalykai:

- 1) Privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė viršija 150 MGL dydžio sumą;
- 2) Kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai.

Daiktų, privalomų pateikti muitinei gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant, kvalifikuojamas pagal gabenamų daiktų vertę. BK 199 straipsnio 1 dalyje yra numatyta pagrindinė kontrabandos sudėtis, kuri nurodo, jog dalykas yra daiktai, privalomi pateikti muitinei, kurių vertė viršija 150 MGL, tačiau neviršija 400 MGL. Jei privalomų pateikti muitinei daiktų suma viršija 400 MGL, bet neviršija 900 MGL dydžio sumos, nusikalstama veika kvalifikuojama pagal BK 199 straipsnio 2 dalį. 3-oje straipsnio dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė, jei gabenamu daiktų vertė viršija 900 MGL sumą. Svarbu paminėti ir tai, jog „nurodytų daiktų (prekių) vertė apskaičiuojama pagal jų muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius“ (Baudžiamasis Kodeksas, 2000).

Kontrabandos dalykas – materialūs daiktai, objektai, kurie pagal galiojančius teisės aktus yra privalomi pateikti muitinės tikrinimui. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. gegužės 11 d. apžvalgoje nurodyta, jog „tai gali būti bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, gryniesi pinigai, užsienio valiuta, vertybiniai popieriai, tam tikros akcizais apmokestinamos prekės (pavyzdžiui, cigaretės) ir kiti materialūs objektai, turintys piniginę vertę. Pagal šių normų prasmę kontrabandos dalykas gali būti viskas, ką pagal galiojančius teisės aktus privalu pateikti muitinei, t. y. deklaruoti“.

Kontrabandos dalyku gali būti gryniesi pinigai, jei jie vežami per valstybės sieną, nepateikiant deklaracijos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 31 d. nutartyje buvo numatyta, jog asmuo gabeno 807250 Rusijos rublių (11 697,53 Eur), kurių vertė viršijo, tuo metu BK 199 straipsnio 1 dalyje numatytą 250 MGL dydžio sumą, nepateikė jų

muitinės kontrolei. D. B. nuteistas už tai, kad kontrabanda gabeno 11 697,53 Eur, t. y. pinigų sumą, viršijančią 10 000 Eur. Teismas „pagrįstai rėmėsi Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1889/2005 dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės preambulės 3 straipsnio, taip pat Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies nuostatomis, pagal kurias kiekvienas asmuo, gabenantis didesnę nei 10 000 Eur sumą iš Bendrijos teritorijos arba gabenantis į šią teritoriją, privalo ją deklaruoti. Prievolė deklaruoti grynuosius pinigus taikoma juos gabenančiam fiziniam asmeniui, nepriklausomai nuo to, ar jis yra gabenamų pinigų savininkas“.

Objektu gali būti net ir asmeniniai daiktai, tokį pavyzdį galime pamatyti kasacinio teismo nutartyje baudžiamojoje byloje 2K-142-648/2023: „nustatytos aplinkybės patvirtina, kad nuteistųjų veiksmais buvo pažeista teisės aktais nustatyta daiktų (prekių) gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarka, t. y. neteisėtai, siekiant suklaidinti muitinę ir išvengti muitinės kontrolės, pasinaudota muitinės formalumais, taikomais įprastinę gyvenamąją vietą keičiančių ir iš trečiosios šalies į Lietuvos Respubliką persikeliančių fizinių asmenų asmeniniam turtui; kaip nustatyta skundžiamu nuosprendžiu, į asmeninį turtą sudarančių daiktų sąrašą įtraukti tik seni, naudoti, neturintys didelės vertės daiktai, o individualiais požymiais pasižymintys didelę vertę turintys daiktai, kurie ir sudarė didžiąją dalį krovinio, iš viso nebuvo deklaruoti. Tokiais neteisėtais veiksmais taip pat buvo sudarytos sąlygos išvengti mokėtinų mokesčių.“

BK 199 straipsnio 3 dalyje dalyku nurodytos kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai. Daugiausiai tai yra susiję su leidimo neturėjimu gabenant šiuos daiktus ir tai yra glaudžiai susiję su tokiu daiktų apsauga. Pagal kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 2 straipsnio 1 dalį Antikvariniais daiktais yra laikomi „visi prieš 50 metų ir anksčiau sukurti kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai ar jų dalys, nesvarbu, kokia jų kultūrinė vertė“, o kilnojamosiomis kultūros vertybėmis pagal to paties straipsnio 3 d. – „pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai, turintys kultūrinę vertę ir įtraukti į valstybinę kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą“. Tokiu gabenamų daiktų pinigine vertė neturi reikšmės kvalifikavimui.

Pagrindinis kontrabandos objektas tai verslo tvarka, kadangi taip yra padaroma žala sąžiningos konkurencijos principui, įmonių interesams taip pat ir bendrai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabandos dalykas tai bet kokie materialūs daiktai, objektai, kurie pagal galiojančius teisės aktus yra privalomi pateikti muitinės tikrinimui, viršijantys 150 MGL dydžio sumą bei kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai.

1.1.1 Skirtingų kontrabandos rūšių objektas ir dalykas

Kaip minėta aukščiau, kontrabanda reglamentuojama ne tik BK 199 straipsnyje, tačiau ir kituose BK straipsniuose, kuriuose nusikalstamos veikos dalykas yra nurodytas BK straipsnio dispozicijoje.

BK 253² straipsnio 1 dalyje yra numatyta atsakomybė už šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų ar strateginių prekių kontrabandą. Šiame straipsnyje numatytos kontrabandos dalykas konkrečiai nustatytas straipsnio dispozicijoje, tai šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios medžiagos ar strateginės prekės. Pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą (toliau – šaudmenų kontrolės įstatymas) šaunamasis ginklas – „ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį paleidžiamos kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios ar kitos dujinės veikliosios medžiagos mechanškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duodamas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys“ (šaudmenų kontrolės įstatymas 2 straipsnio 65 dalis). „Šaudmuo – tai, kuo šaudoma iš šaunamųjų ginklų,“ (šaudmenų kontrolės įstatymas 2 straipsnio 64 dalis). Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatyme išaiškintos sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų sąvokos: sprogmenys – „sprogstamosios medžiagos ir sprogdinimo priemonės, kurios sprogdinimais laikomos Jungtinių Tautų rekomendacijose dėl pavojingų prekių, priskiriamų tų rekomendacijų ST/SG/AC.10/1 pirmajai klasei, pervežimo, taip pat įtaisas su sprogstamąja medžiaga (ar iš sprogstamosios medžiagos), specialiai pagamintas sprogdinti ar tam tikromis sąlygomis sprogti“, taip pat ir sprogstamoji medžiaga – „sprogimui atlikti skirtas cheminis junginys ar jų mišiniai, kurie, paveikti išorinio poveikio (trinties, šilumos, smūgio, kibirkšties ir kita), gali staigiai išskirti didelį energijos kiekį.“ (Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo 2 straipsnis, 23 ir 24 dalys). Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatyme galime rasti strateginių prekių sąvoką – „dvejopo naudojimo prekės ir (ar) karinė įranga, įskaitant paslaugas, susijusias su šiomis prekėmis“ (Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymo 2 straipsnio 11 dalis).

BK 256² straipsnio 1 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už branduolinių ar radioaktyviųjų medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių kontrabandą, kurios dalykas ir yra branduolinės, radioaktyvios medžiagos ir jonizuojančios spinduliuotės šaltiniai. Lietuvos Respublikos Branduolinės saugos įstatymas išaiškina branduolinės

medžiagos sąvoka – „plutonis, uranas (gamtinis, įsodrintas urano 235 ar urano 233 izotopais arba nuskurdintas) ir toris, esantys metalų lydiniuose, cheminiuose junginiuose ar koncentratuose arba kitų medžiagų mišiniuose“. Lietuvos Respublikos Radiacinės saugos įstatymas paaiškina radioaktyviosios medžiagos sąvoką – „medžiaga, kurios sudėtyje yra vienas ar daugiau radionuklidų, į kurių aktyvumą ar aktyvumo koncentraciją būtina atsižvelgti radiacinės saugos požiūriu“, o „jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinis – jonizuojančiąją spinduliuotę skleidžiantis ar radioaktyviausias medžiagas išmetantis objektas, galintis sukelti apšvitą“ (Lietuvos Respublikos Radiacinės saugos įstatymas 2 straipsnis).

BK 260¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtinta atsakomybė narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabanda, kurios dalykas yra „į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai“ (Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 1 dalis). Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 15d. nutartį byloje Nr. 2K-237-594/2022 – „narkotinės ar psichotropinės medžiagos, kaip jau minėta, yra specialus kontrabandos dalykas, kurio gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant arba neturint leidimo, nepriklausomai nuo gabenimo būdo, yra neteisėtas ir kvalifikuojamas kaip nusikaltimas“.

BK 266¹ straipsnio 1 dalyje atskirai įtvirtinta ir pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrabanda. Dalykas numatytas straipsnio dispozicijoje - narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai) – „tai teisėtoje veikloje naudojamos cheminės medžiagos, kurios gali būti panaudotos neteisėtai narkotinių medžiagų gamybai ir kurioms teisės aktų nustatyta tvarka taikomos rinkos ribojimo priemonės“ (Mačiūnienė, R.). Pagal ES Reglamentą Nr. 111/2005 narkotinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai) tai „cheminės medžiagos, kurios daugiausia naudojamos teisėtai daugelio produktų, įskaitant vaistus, plastiką ir kosmetiką, gamybai. Šios medžiagos taip pat gali būti naudojamos neteisėtiems tikslams, kaip antai metamfetamino, heroino ar kokaino gamybai“ (Reglamentas (EB) Nr. 111/2005, nustatantis prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) tarp ES ir ES nepriklausančių šalių stebėsenos taisyklės).

BK 267² straipsnyje kvalifikuota kontrabanda už stipriai veikiančias, nuodingąsias ar chemines medžiagas. Stipriai veikiančios medžiagos, tai „tokios medžiagos, kurios turi pavojingą poveikį žmogaus sveikatai ir gyvybei, kai vartojamas didelėmis dozėmis ir esant

medicininių kontraindikacijų jas vartoti. Tokios medžiagos gali sukelti priklausomybę nuo jų, daryti stimuliuojamąjį ar slopinamąjį poveikį centrinei nervų sistemai, sukelti haliucinacijas, judėjimo, mąstymo, elgesio, suvokimo, nuotaikos sutrikimų ir kitų panašių žalingų padarinių” (Abramavičius, A., 2010). Nuodingosios medžiagos pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008 yra apibrėžtos „1, 2 ir 3 kategorijos ūmiai toksiškos, 1A ir 1B kategorijos kancerogeninės, 1A ir 1B kategorijos mutageninės, 1A ir 1B kategorijos toksiškai veikiančios reprodukciją, 1 kategorijos specifiskai toksiškos konkrečiam organui po vienkartinio poveikio, 1 kategorijos specifiskai toksiškos konkrečiam organui po kartotinio poveikio cheminės medžiagos ir (ar) mišiniai” (Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 6 dalis). Taip pat ir cheminės medžiagos, kurių sąvoka įtvirtinta Europos Parlamento ir tarybos Reglamente (EB) Nr. 1907/2006 — „natūralus arba gamybos proceso metu gautas cheminis elementas ir cheminių elementų junginys, įskaitant priedus, reikalingus jo stabilumui išlaikyti, ir priemaišas, atsirandančias gaminant, išskyrus tirpiklius, kurie gali būti atskirti nedarant poveikio medžiagos stabilumui ar nepakeičiant jos sudėties“.

BK 267³ straipsnio 1 dalis numato biologinių medžiagų, mikroorganizmų ar toksinų kontrabandą, kurios dalyku nurodytos biologinės medžiagos – tai įvairiausios bakterijos, grybai, mielės, pelėšiai ir parazitai. Pagal Lietuvos Respublikos genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo 2 straipsnio 9 dalį mikroorganizmu laikomas „bet kuris mikrobiologinis vienetas, ląstelinis ar neląstelinis, kuris gali daugintis ar perduoti genetinę medžiagą, įskaitant virusus, viroidus, gyvūnines ir augalines kultūros ląsteles“. Toksinai tai žmogaus organizmui toksiškos medžiagos.

BK 276⁴ straipsnio 1 dalyje nurodyta Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų kontrabanda, kurios dalykas yra tam tikros dopingo medžiagos, nurodytos Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje – „ organizmo fizinę ir psichinę veiklą skatinančios ar slopinančios medžiagos“.

Numatant baudžiamąją atsakomybę pagal naujus kontrabandos straipsnius reikšmės neturi gabenamų dalykų kiekis ir vertė, baudžiamąją atsakomybę užtraukia vien tik faktas, jog per Lietuvos Respublikos sieną yra gabenami daiktai, numatyti BK 253², 256², 260¹, 266¹, 267², 267³ ir 267⁴ straipsniuose.

1.2 Objektyvioji pusė

Objektyviają nusikalstamos veikos pusę apibūdina „išorinė pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimu pusė“ (Abramavičius A, 2003). Tai yra tokie požymiai, kurie apibūdina padarytą pavojingą veiką, jos padarinius ir priežastinį ryšį tarp padarytos veikos ir padarinių. Objektyviają pusę apibūdina tokie elementai kaip: veikos padarymo vieta, laikas, būdas, įrankiai, priemonės ir kitos reikšmingos objektyvios aplinkybės.

Kontrabandos objektyvioji pusė pasireiškia tik aktyviais veiksmais, neveikimu kontrabanda negali būti padaroma. Remiantis BK numatytais kontrabandos straipsniais, galima pastebėti, jog ši nusikalstama veika gali būti padaroma alternatyviais veiksmais, kurie yra įvardinami kaip privalomų pateikti muitinei daiktų:

- a) Gabenimas/siuntimas jų nepateikiant muitinės kontrolei;
- b) Gabenimas kitaip siekiant išvengti muitinės kontrolės;
- c) Gabenimas neturint leidimo.

Reikia pabrėžti, jog BK 199 straipsnis numato atsakomybę tik už kontrabandos gabenimą, bet nauji straipsniai turi alternatyvias veikas: gabenimą ir siuntimą

„Gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną laikomas bet kokių daiktų (kontrabandos dalyko), per muitinės postus arba juos apeinant, pernešimas pėsčiomis, pervežimas bet kokiomis transporto priemonėmis, geležinkeliais, oro, jūros ar autotransporto priemonėmis, transportavimas panaudojant vamzdynus, elektros linijas, vandens ir oro sroves, persiuntimas transportiniu paštu“ (Abramavičius, A. 2009). BK 199 straipsnis numato atsakomybę tik už kontrabandos gabenimą, tačiau naujuosiuose kontrabandos straipsniuose yra išskirta alternatyvios veikos – ne tik gabenimas, bet ir siuntimas. Tam tikrų daiktų atsisuntimas per Lietuvos siena atitinka kontrabandos objektyvųjį požymį. Kasacinėje nutartyje baudžiamoje byloje Nr. 2K-71/2010 yra išaiškinta, jog „Kolegijos vertinimu, nustatyta faktinė aplinkybė – psichotropinių medžiagų atsisuntimas per Lietuvos Respublikos sieną – atitinka <...> numatytą objektyvųjį veikos požymį ir buvo teisingai kvalifikuota kaip neteisėtas gabenimas per valstybės sieną. Tai, kad D. V. pats psichotropinių medžiagų iš Olandijos į Lietuvą neišsiuntė, o visus su tuo susijusius veiksmus atliko kitas asmuo, apie kurį byloje nėra jokių duomenų, nepašalina nuteistojo atsakomybės pagal BK 199 straipsnio 2 dalį, nes būtent jis atliko tokius veiksmus, be kurių draudžiamų medžiagų gabenimas per valstybės sieną nebūtų įvykęs: surado internetinę svetainę, iš nežinomo asmens užsisakė psilocybe genties grybų, nurodė jų pristatymo adresą, sumokėjo už psichotropinės medžiagas ir taip jas atsisuntė“. Tam

tikrų medžiagų ar daiktų siuntimas mažose pašto siuntose, nenurodant tikslaus gabenamo daikto turi būti vertinamas kaip nepateikimas muitinės kontrolei būtent siunčiant.

Nepateikimas daiktų muitinės kontrolei yra tada, kai asmenys, privalantys deklaruoti gabenamus daiktus, jų nedeklaruoja ir nepateikia muitiniam tikrinimui, t. y. nuslepia nuo muitinės kontrolės. Kitokiu muitinės kontrolės išvengimu laikomas neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas, suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas. Muitinės kontrolės išvengimas galimas ir kitais būdais, pvz., slapta per valstybės sieną gabenant prekes ir taip apeinant muitinės kontrolės postus (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-568/2014, 2K-7-97-895/2019, K-233-895/2019). Taip pat nepateikimas muitinės kontrolei gali būti, jei gabenami neteisėti daiktai yra laikomi specialiai įrengtose slėptuvėse, kur jų reikia ieškoti specialiai. Tai gali būti įrengtos slėptuvės transporto priemonėje (bakuose, durelių tarpuose ir pan.), daiktai paslėpti tam tikruose gaminiuose (medienoje, langų rėmuose, stiklainiuose pilnuose maisto produktu). Nesustojimas patikrinimui muitinės postuose irgi gali būti laikomas nepateikimo muitinės kontrolei požymiu.

Kitoks muitinės kontrolės išvengimas gali būti „neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus, suklastotos muitinės deklaracijos, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas“ (Abramavičius. A., 2009). Pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje baudžiamojame byloje Nr. 2K-278-489/2017 buvo išaiškinta, kad „abiejų nuteistųjų pastangomis kontrabanda per valstybės sieną gabenant automobilį „Bentley Arnage“ <...> nustatyti bendrininkų veiksmai – muitinės kontrolės išvengimas – pasireiškė tuo, kad, R. L. organizavus, o G. L. importuojant didelės vertės automobilį, muitinės kontrolei, Klaipėdos teritorinės muitinės padaliniui, tyčia buvo pateikti tikrovės neatitinkantys dokumentai. Automobilio importuotojas – G. L. melagingai deklaravo, kad jis yra fizinis asmuo, neturintis mokėti maito ir kitų mokesčių, nes keičia nuolatinę gyvenamąją vietą, persikelia iš JAV į Bendrijos muitų teritoriją ir gabena ankstesnėje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje įgytą asmeninę nuosavybę. Šios deklaracijos metu taip pat buvo pateiktas suklastotas automobilio „Bentley Arnage“ nuosavybės pažymėjimas <...>, kuriame nurodytos netikros automobilio įgijimo aplinkybės. Tokiu būdu tyčia apgaunant asmenis, atliekančius muitinės kontrolę, automobilis „Bentley Arnage“ buvo įvežtas išvengiant tinkamos muitinės kontrolės bei prievolės sumokėti 31 070,44 Eur privalomų mokesčių.“. Muitinės deklaracijos suklastojimais yra laikomi neteisingų duomenų pateikimas apie gabenamas prekes, antspauduoti dokumentai, taip pat gali būti ir padirbtos licencijos, leidimai ar sąskaitos faktūros.

Be to, išskiriamas dar vienas šios nusikalstamos veikos objektyviosios pusės požymis – leidimo neturėjimas. Tai yra glaudžiai susiję su kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų gabenimu, kadangi šių daiktų eksploatavimas yra labai saugomas. Kilnojamųjų Kultūros Vertybių Apsaugos įstatymas „nustato kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos administravimą, kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą, saugojimą, kultūros objektų savininkų ir valdytojų pasikeitimą, kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimą iš Lietuvos Respublikos ir įvežimą į Lietuvą, neteisėtai išvežtų iš užsienio kultūros objektų gražinimą“ (Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, 1996). Tai reiškia, jog tokie daiktai yra saugomi valstybės, todėl yra reikalingi Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos išduodami leidimai „išvežti iš Lietuvos Respublikos kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus“ ar „kultūros ministro nustatyta tvarka išduoda iš trečiųjų užsienio valstybių į Europos Sąjungos muitų teritoriją importuojamų kultūros vertybių importo licencijas Reglamente (ES) 2019/880 nustatytais atvejais“ (Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, 4 straipsnio 3 dalis 8 ir 18 p., 1996 m.). Leidimo neturėjimas taip pat yra susijęs su šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų, strateginių prekių, branduolinių ar radioaktyviųjų medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių, narkotinių ar psichotropinių medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių, narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), stipriai veikiančių, nuodingųjų ar cheminių medžiagų, biologinių medžiagų, mikroorganizmų ar toksinų ir Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų kontrabanda. Jei asmuo per Lietuvos Respublikos sieną gabeno bet kokius daiktus, kuriems yra reikalingas leidimas, tačiau leidimo neturėjo – jis bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, neatsižvelgiant į daiktų vertę.

Kontrabandos nusikalstamos veikos sudėtis yra formali, tai reiškia, jog „kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu nuo privalomų pateikti daiktų muitinės kontrolei nepateikimo ar kitokio jos išvengimo momento, nereikalaujant padarinių atsiradimo“ (Abramavičius. A., 2009).

Nusikalstamos veikos baigtumo momentas priklauso nuo padarymo formos, koku būdu buvo gabenami daiktai, kokia buvo deklaravimo forma ir kitos aplinkybės. Kai kontrabanda yra gabenama tiesiai per muitinės postą, nusikaltimas laikomas baigtu nuo to momento, kai daiktai nėra pateikiami muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengiama. (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-430/2014, 2K-7-97-895/2019). Nusikalstama veika gali būti laikoma baigta neatsižvelgiant į tai, ar kontrabandą pavyko pergabenti daiktus per valstybės sieną ar ne: „tokiais atvejais kontrabandos baigtumas sutampa su momentu, kai išaiškėja, kad privalomi pateikti muitinei daiktai nebuvo pateikti muitinės kontrolei (pvz.,

muitinės pareigūnai rado paslėptus nuo kontrolės daiktus) ar kitaip šios kontrolės išvengta (pvz., kontrolei pateikiami melagingi gabenamų prekių dokumentai, daiktai gabenami susitarus su atsakingu pareigūnu dėl kontrolės nebuvimo ir pan.) arba be leidimo gabenami daiktai, kuriems reikalingas leidimas (šaunamieji ginklai, šaudmenys, narkotinės medžiagos ir kt.). <...> (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2014).

Jei privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami ne per muitinių postus, nusikaltimas yra baigtas nuo tų daiktų patekimo į Lietuvos Respublikos valstybės pasienio juostos ribas momento (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564/2012).

Kai kontrabandos daiktai, iš užsienio valstybių teritorijų į Lietuvos Respublikos valstybę gabenami ne per muitinės postus ir kartu yra neteisėtai peržengiama Lietuvos Respublikos valstybės siena, kontrabanda laikoma baigta nuo to momento, kai, neteisėtai kirtus Lietuvos Respublikos sieną, kontrabandos dalykas patenka į Lietuvos Respublikos teritoriją. Kai kontrabandos dalykas gabenamas pateikiant suklastotus dokumentus, tai kontrabanda laikoma baigta nuo tokių dokumentų pateikimo momento. Jei privalomi deklaruoti daiktai yra gabenami per muitinę, bet nepateikiami muitinės darbuotojo apžiūrai, tikrinimui ar kitaip išvengiama kontrolės, kontrabanda laikoma baigta nuo to momento, kai atsirado pareiga pateikti daiktus muitinei. Slepiant kontrabandos dalyką vietose, kuriose sunku jį rasti, baigtumo momentas priklauso nuo pasirinktos deklaravimo formos. Jei apie savo gabenamus daiktus yra deklaruojama žodžiu - baigtumas nustatomas tada, kada asmuo patvirtino, jog neturi deklaruojamų prekių. Jei deklaravimas atliekamas raštu – nusikaltimas baigtas nuo tokios deklaracijos pateikimo muitinės kontrolei. Deklaravimas gali pasireikšti ir konkludentiniais veiksmais, tad nusikaltimas tokioje situacijoje būtų laikomas baigtu, kai kaltininkas deklaruoja neturintis prekių ir daiktų pereinamas žaliąjį kanalą. Kai daiktai yra randami po muitinio patikrinimo, pvz. netikėtai sustabdžius pareigūnams ar atvykimo vietoje iškraunant pervežtas prekes, kontrabanda bus laikoma baigta nuo tų daiktų pervežimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną momento (Abramavičius A., 2009).

Jei kontrabandos dalykas yra randamas dar esant pasienio ruože, pakeliui į muitinę, tokia veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti kontrabandą (Abramavičius. A, 2009).

Objektyvioji kontrabandos pusė pasireiškia tik veikimu, tačiau yra būdingi alternatyvūs veiksmai. Kontrabandos alternatyvūs veiksmai pasireiškia: gabenant/siunčiant privalomus pateikti muitinei daiktus ir nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip išvengiant šios kontrolės, gabenant daiktus neturint jiems leidimo.. Kontrabandos sudėtis yra formalioji, tad pavojingų padarinių atsiradimas vis dėlto nėra būtinas ir nusikalstama veika yra laikoma baigta nuo veiksmų atlikimo.

2.3 Subjektas

Subjektu yra laikomas asmuo, padaręs pažeidimą pagal baudžiamąjį įstatymą ir traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Kontrabandos subjektas yra asmuo, kuris neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena daiktus, privalomus pateikti muitinei. Tai toks asmuo, kuris turi pareigą pateikti daiktus muitinei ar teisingai juos deklaruoti, ar turėti leidimą juos gabenti. Taip subjektas apibrėžiamas ir teismų praktikoje, pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-228-976/2021: „<...> šio nusikaltimo subjektu laikytinas asmuo, turintis pareigą pateikti gabenamus daiktus muitinės kontrolei ir teisingai jas deklaruoti.“ Asmuo buvo nuteistas pagal BK 199 straipsnio 1 dalį už tai, „kad būdamas UAB „L“ direktorius organizavo į šią įmonę šaldytos jautienos skerdienos krovinio importą iš Egipto valstybės, krovinio vertė pagal Nyderlandų įmonės „A“ 2018 m. sausio 18 d. išrašytą sąskaitą <...> viršijo 250 MGL dydžio sumą, gabendamas šį krovinį per Lietuvos Respublikos valstybės sieną – Klaipėdos teritorinės muitinės Malkų įlankos Jūrų uosto posto Konteinerių terminalo padalinį, siekdamas išvengti mokesčių sumokėjimo, muitinės procedūroms įforminti muitinės pareigūnams pateikė aiškiai suklastotą importo deklaraciją, kurioje nurodyta sumažinta prekių kaina“. Šioje situacijoje nors ir buvo pateikta deklaracija, tačiau ji buvo akivaizdžiai netinkama gabenamo krovinio patvirtinimui. „Teismai, remdamiesi byloje surinktais ir teisme išnagrinėtais įrodymais, nustatė, kad tikroji gabenamų prekių vertė <...> viršijo 250 MGL dydžio sumą; kad nuteistasis muitinei per muitinės tarpininką, nesuvokiantį, jog į importo deklaraciją įrašė netikrą (sumažintą) importuojamų prekių vertę, pateikė suklastotą importo deklaraciją, t. y. kitaip išvengė muitinės kontrolės (o būtent išvengė muitinės kontrolės ir papildomai skaičiuotino 9221,52 Eur pridėtinės vertės mokesčio sumokėjimo už šaldytos mėsos (jautienos) skerdienos importą); nuteistasis yra tinkamas šios veikos subjektas <...>“. Asmuo pateikęs suklastotą deklaraciją – bus kontrabandos subjektu.

Kontrabandos subjektu gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, kuris atitinka tam tikrus požymius, kurie yra reikšmingi taikant baudžiamąją atsakomybę asmeniui.

Fizinis asmuo, kuris gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, turi būti sulaukęs nustatyto baudžiamajame įstatyme amžiaus, būti pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas asmuo.

Pagal BK 13 straipsnio 1 dalies nuostatas baudžiamojon atsakomybėn už visų rūšių kontrabandą yra traukiamas fizinis asmuo, kuris iki nusikalstamos veikos padarymo, buvo sulaukęs šešiolikos metų, Yra preziumuojama, jog šešiolikos metų sulaukęs asmuo yra

laikomas pakankamai subrendusiu suprasti savo veiksmus ir galintis pilnai atsakyti už juos. Svarbu, jog šešiolikmetis suprastų savo veiksmų pobūdį, jų esmę, kitaip sakant būtų pasiekęs tam tikrą socialinės brandos lygį. Tokiu atveju asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn bendrais pagrindais ir metai yra tik formalusis sudėties požymis.

Kiekvienu atskiru atveju, sprendžiant baudžiamosios atsakomybės klausimą, reikia nustatyti ne tik tai, ar asmuo buvo sulaukęs šešiolikos metų, tačiau ir į pakaltinamumo kriterijų. Kontrabandos subjektu gali būti tik pilnai pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas asmuo.

Pakaltinamumo sąvoka tiesiogiai nėra nurodyta BK, tačiau yra apibrėžta, kas yra nepakaltinamas asmuo, tad atsižvelgiant į BK 17 straipsnio 1 dalį: „Asmuo yra nepakaltinamas, jeigu darydamas šio kodekso uždraustą veiką jis dėl psichikos sutrikimo negalėjo suvokti jos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų“. Toks asmuo išvis neatsako pagal BK padarytas pavojingas veikas, tokiam asmeniui yra taikomos priverčiamosios medicinos priemonės, numatytos BK 98 straipsnyje.

Riboto pakaltinamumo institutas taip pat numatytas BK 18 straipsnyje: „Asmenį teismas pripažįsta ribotai pakaltinamu, jeigu darydamas šio kodekso uždraustą veiką tas asmuo dėl psichikos sutrikimo, kuris nėra pakankamas pagrindas pripažinti jį nepakaltinamu, negalėjo visiškai suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų“. Tokiu atveju asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn bendraisiais pagrindais, tačiau atsižvelgiant į ribotą pakaltinamumą asmeniui gali būti skiriama švelnesnė bausmė.

Tad sistemiškai galime išvesti ir pačią pakaltinamumo sąvoka. Pakaltinamas asmuo – tai fizinio asmens sugebėjimas suvokti savo veiksmų esmę ir juos valdyti. Tik iš pakaltinamo asmens baudžiamasis įstatymas gali bei turi reikalauti daryti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų ir už šio reikalavimo nevykdymą grasinti jam kriminaline bausme (Abramavičius, A., 2004). Būtent pakaltinamumas yra laikomas būtuoju kriterijumi, kilti baudžiamajai atsakomybei. Lietuvoje yra susiformavusi pakaltinamumo prezumpcija, tai reiškia, jog asmenys yra laikomi pakaltinamais, kol nėra įrodyta kitaip.

Minėti nepakaltinamumo ir riboto pakaltinamumo institutai yra susiję tik su psichikos ligomis, tai neapima psichinės ar socialinės asmens brandos klausimo, jo pasaulio suvokimo ar kitų ypatumų, susijusių su branda ar tam tikrais asmens įsitikinimais.

Vertinant kontrabandos subjektą, jokios reikšmės neturi nei asmens pilietybė, nei asmenybė ar užimamos pareigos. Traukiami baudžiamojon atsakomybėn gali būti ne tik Lietuvos Respublikos piliečiai, tačiau ir užsieniečiai ar dvigubą pilietybę turintys asmenys. Kontrabandą padariusio asmens asmenybė „neturi įtakos baudžiamajam teisiniam

nusikalstamos veikos vertinimui, nusikaltusio žmogaus asmenybė turi didžiulę įtaką individualizuojant baudžiamąją atsakomybę“. (Piesliakas, V., 2006).

Dažnai pasitaiko situacijos, kai kontrabandos subjektu gali tapti ir pareigūnai ar valstybės tarnautojai, kurie atlieka muitinės kontrolės ar valstybės sienos apsaugos funkcijas. Paprastai pareigūnai, susitaria (įsipareigoja) su kontrabandą darančiais asmenimis „neatlikti detalaus krovinio tikrinimo ar kitaip veikti ar neveikti šių asmenų interesais, tokiais savo veiksmais šalina kliūtį vykdyti kontrabandą, mažina neteisėtai gabenamo krovinio suradimo riziką ir taip palengvina šios nusikalstamos veikos padarymą, t. y. padeda vykdyti kontrabandą. Pareigūno padėjimas padaryti kontrabandą galimas ir aktyviais veiksmais, ir neveikimu – kai jis, turėdamas specialią teisinę pareigą trukdyti, neleisti atlikti nusikalstamus bendrininkų veiksmus, sąmoningai jos nevykdo (pavyzdžiui, neatlieka transporto priemonės muitinės kontrolės, žinodamas, kad transporto priemonėje gabenama kontrabanda)“ (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-46/2014, 2K-30-788/2023). Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. vasario 20 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-30-788/2023 aprašytas neteisėtų valstybės pareigūnų veiksmų pavyzdys: „Nuteistasis S. V., būdamas Vilniaus teritorinės muitinės kelio posto inspektorius, tris kartus susitarė ir priėmė kyšius (po 7000 Eur) už tai, kad vilkikai su puspriekabėmis per Vilniaus teritorinės muitinės kelio postą iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvos Respubliką, jam dirbant poste, galėtų įvažiuoti be detalaus muitinio tikrinimo. Nuteistasis A. S., būdamas Vilniaus teritorinės muitinės kelio posto vyriausiasis inspektorius, susitarė ir priėmė 11 000 Eur kyšį, vieną jo dalį (1450 Eur) perdavė Vilniaus teritorinės muitinės kelio posto vyresniajai inspektorei Z. D., kitą jo dalį (2025 Eur) perdavė Vilniaus teritorinės muitinės kelio posto inspektoriui A. V. už tai, kad 2009 m. lapkričio 29 d. cigarečių krovinį vežantis vilkikas su puspriekabe per Vilniaus teritorinės muitinės kelio postą iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvos Respubliką galėtų įvažiuoti be detalaus muitinio tikrinimo. Jis taip pat susitarė ir priėmė 5500 Eur kyšį už tai, kad 2009 m. gruodžio 28 d. cigarečių krovinį vežantis vilkikas su puspriekabe per Vilniaus teritorinės muitinės (duomenys neskelbtini) kelio postą iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvos Respubliką galėtų įvažiuoti be detalaus muitinio tikrinimo.“ Byloje nustatyta ir dar daugiau kitų asmenų panašių neteisėtų veikų, t.y. kyšių paėmimų susitarus, jog detali apžiūra nebus atliekama. Teismas dėl neteisėtų valstybės pareigūnų veiksmų, pasisakė taip: „nekelia abejonių, kad kyšį priėmęs muitinės pareigūnas, įsipareigojantis kontrabandą organizuojantiems ir tarpininkaujantiems asmenims neatlikti detalaus krovinio tikrinimo ar kitaip veikti ar neveikti šių asmenų interesais, tokiais savo veiksmais šalina kliūtį vykdyti kontrabandą, mažina neteisėtai gabenamo krovinio suradimo riziką ir taip palengvina šios

nusikalstamos veikos padarymą“. Visose epizoduose nagrinėjamoje byloje pareigūnams buvo skiriamos tikrai didelės pinigų sumos Pažymėtina, kad visuose bylos epizoduose cigarečių neteisėto įvežimo į Lietuvos Respubliką organizatoriai muitinės pareigūnų papirkimui skirdavo pakankamai dideles pinigų sumas tikėdamiesi iš jų atitinkamos pagalbos. Buvo iš anksto susitarta su pareigūnais. Be to, tokio dydžio kyšis, suponuoją, jog buvo daroma stambaus masto nusikalstama veika. „Tokių atveju, net jeigu muitinės pareigūnai tiksliai nežino neteisėtai gabenamo krovinio turinio ir vertės, tai nesumenkina jų indėlio į bendrą nusikalstamą veiką reikšmės ir neprieštarauja išvadai, kad jie tyčia padeda bendrininkams vykdyti kontrabandos nusikaltimą. Be to, iš pačių nuteistųjų (buvusių muitinės pareigūnų) A. S., A. V., Ž. R., S. V., A. Sk. ir kitų asmenų parodymų matyti, kad jiems vis dėlto buvo žinoma, jog kyšiai duodami vykdant būtent cigarečių kontrabandą“.

„Teismų praktikoje baudžiamosiose bylose dėl kontrabandos <...> nuosekliai vadovaujamosi nuostata, kad kai muitinės, pasienio policijos ir kitų tarnybų darbuotojai pagal susitarimą su minėtas nusikalstamas veikas organizuojančiais ar vykdančiais asmenimis tyčia neatlieka savo tarnybinių pareigų (tikrindami dokumentus, krovinius, vykdydami kitas muitinės kontrolės procedūras ir t. t.), tokios jų veikos kvalifikuojamos ne tik kaip nusikalstamos veikos valstybės tarnybai (BK 225–228 straipsniai), bet ir kaip padėjimas vykdyti nusikalstamas veikas, nurodytas BK 199–200 straipsniuose (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-163/2008, 2K-26-719/2020 ir kt.)“.

Žinoma, kontrabanda dažniausiai padaroma ne vieno asmens, tačiau bendrininkaujant ir keliems, kartais net ir keliolika asmenų, tačiau šiame magistro darbe bendrininkavimo instituto neaptarsime, kadangi tai nėra šio darbo tikslas.

BK numato baudžiamąją atsakomybę Juridiniam asmeniui 20 straipsnyje. BK 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog „Juridinis asmuo atsako tik už nusikalstamas veikas, už kurių padarymą šio kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė“. Atsižvelgiant į įvairių rūšių kontrabandų straipsnius BK, numatyta, jog ir juridinis asmuo gali būti bet kurios rūšies kontrabandos subjektu. Juridinio asmens sąvoka tiesiogiai įtvirtinta Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso (toliau – CK) 2.33 straipsnio 1 dalyje: „Juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme“.

Pagrindinės juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos yra suformuotos BK 20 straipsnio 2-4 dalyse: „2. Juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba

interesai padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:

- 1) atstovauti juridiniam asmeniui arba
- 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba
- 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą.

3. Juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jeigu jas juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas šio straipsnio 2 dalyje nurodyto asmens nurodymu ar leidimu arba dėl nepakankamos priežiūros arba kontrolės.

4. Juridinis asmuo gali atsakyti už kontroliuojamo arba jam atstovaujančio kito juridinio asmens šio straipsnio 2 ar 3 dalyje nurodytomis sąlygomis padarytas nusikalstamas veikas, jeigu jos padarytos pirmiau nurodyto juridinio asmens naudai jame vadovaujančias pareigas einančio ar jo įgalioto asmens nurodymu ar leidimu arba dėl nepakankamos priežiūros ar kontrolės.“

Taigi, sprendžiant apie tai, ar juridinis asmuo yra nusikalstamos veikos subjektu, byloje svarbu numatyti, jog fizinis asmuo, elgdamasis neteisėtai, veikia juridinio asmens interesais ar naudai.

Remiantis BK 20 straipsnio 5 dalimi, nurodyta, jog net ir kylant juridinio asmens baudžiamajai atsakomybei, nereiškia, jog fizinio asmens atsakomybė būna panaikinta. „Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės. Juridinio baudžiamosios atsakomybės už jo naudai arba jo interesais fizinio asmens padarytą, organizuotą, kurstytą ar padėtą padaryti nusikalstamą veiką nepašalina fizinio asmens baudžiamoji atsakomybė, taip pat tai, kad fizinis asmuo už šią veiką atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės arba jis nėra traukiamas atsakomybėn dėl kitų priežasčių“.

Pažymėtina, jog ne visi juridiniai asmenys gali būti kontrabandos subjektais, pagal BK 20 straipsnio 6 dalį: „neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija. Valstybės ir savivaldybės institucijomis ir įstaigomis nelaikomos ir pagal šį kodeksą atsako valstybės ir savivaldybės įmonės, taip pat viešosios įstaigos, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, ir akcinės bendrovės bei uždarnosios akcinės bendrovės, kurių visos akcijos ar jų dalis nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei“.

Be to, juridinis asmuo gali būti netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn tam tikrais kontrabandos atvejais. Pavyzdžiui, BK 260¹ straipsnio 6 dalis nustato, kad juridinis asmuo atsako tik už šio straipsnio 3- 5 dalyse numatytas veikas. Tai reiškia, kad už nedidelio kiekio

ir nesiekiančio didelio kiekio narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandą neturint tikslo jų parduoti ar kitaip platinti (BK 260¹ straipsnio 1 ir 2 dalys) atsako tik fizinis asmuo.

Kontrabandos subjektas yra pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas, sulaukęs 16 metų amžiaus fizinis asmuo, kuris realizuoja objektyviają nusikalstamos veikos pusę: neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena daiktus, privalomus pateikti muitinei. Taip pat kontrabandos subjektu gali būti ir juridinis asmuo, kai veikiama jo naudai ar interesams.

2.4 Subjektyvioji pusė

Pagal visuotinę lietuvių enciklopediją „nusikalstamos veikos subjektyvieji požymiai - vidinė, tiesiogiai nematoma ar nenustatoma nusikalstamos veikos dalis“. Subjektyvioji nusikalstamos veikos pusė apibūdina asmens, kuris kontroliuoja, pateisina bei suvokia savo elgesį, psichinę būklę. Subjektyvioji nusikalstamos veikos pusė leidžia įsigilinti į nusikaltimą padariusio asmens sąmonę, mąstymą, suvokimą bei jo santykį su padaryta nusikalstama veika.

Subjektyviają nusikalstamos veikos pusę apibūdina motyvas, tikslas ir kaltė. Visi požymiai nurodo vidinį ryšį tarp padarytos veikos, jos pasekmių ir asmens, padariusio nusikalstamą veiką.

Kaltė yra pagrindinis požymis vertinant subjektyviają pusę, ji nurodo asmens santykį su daroma pavojinga veika ir veikos pasekmėmis. Kaltė yra būtinasis požymis, kuris turi būti įrodinėjamas. BK 2 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog „Asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką ir tik jeigu veikos padarymo metu iš jo galima buvo reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio“.

Kontrabandos nusikaltimas yra padaromas tik tiesiogine tyčia. Tai reiškia, jog „nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas tiesiogine tyčia, jeigu:

- 1) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti;
- 2) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, ir jų norėjo.“ (BK 15 str. 2d.).

Nenustačius asmens kaltės, jis negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-60-788/2015 pasisakyta, apie tiesioginės kaltinamojo tyčios nustatymo būtinybę: „Pirmosios instancijos teismas N. U. dėl antikvarinės knygos „Triodas Cvetnaja“ kontrabandos

išteisino nustatęs, kad nenustatytas subjektyvusis požymis – tyčia gabenti kontrabandą. Toks sprendimas priimtas, vadovaujantis šiais motyvais: nors specialistas nurodė, kad knyga „Triodas Cvetnaja“ yra antikvarinė ir jos negalima be leidimo išsiųsti, tačiau iš AB „Lietuvos paštas“ pateikto Pašto siuntų apdorojimo tvarkos aprašo išrašo matyti, kad draudimų ir neleistinių priimti siuntų sąrašė knygos nėra nurodytos kaip antikvariniai daiktai ir kad jos būtų draudžiamos siųsti, tai reiškia, jog pašto darbuotojas, kaip ir siuntėjas, nebūdami specialistai, negalėjo žinoti ir suprasti, ar šiai antikvarinei knygai taikomi kokie nors apribojimai dėl išsiuntimo į užsienį. Nors pagal specialisto išvadą be leidimo antikvarinės knygos siuntimas neleistas, tačiau vien tai nereiškia, jog N. U. padarė nusikaltimą, nes jis atnešė knygą į paštą jos nesupakavęs, neslėpė, muitinės deklaracijoje nurodė siunčiamą daiktą“.

Kontrabanda užsiimantis asmuo suvokia, daromos veikos pavojingumą, suvokia, „kad jis per valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus ar uždraustus ar ribotos apyvartos daiktus, nepateikdamas jų muitinės kontrolei, kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo, ir nori taip veikti“. Svarbu atkreipti dėmesį ne tik į paties kaltininko paaiškinimus, bet ir išorinius požymius, tokius kaip veiksmų intensyvumas, įdėtas pastangas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamojoje byloje 2K-237-594/2022 nutartyje padaryta išvada, kad kaltininkas suprato, jog gabena uždraustus daiktus ir jų nepateikia muitinės kontrolei ir nori taip veikti. „Nuteistojo A. L. parodymais ir kitais įrodymų šaltiniais nustatytos faktinės aplinkybės patvirtina, kad jis suvokė savo atliktų veiksmų, susijusių su kontrabandos dalyko gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną, pavojingą pobūdį ir norėjo taip veikti. Psichotropinę medžiagą – MDMA A. L. užsisakė iš ikiteisminio tyrimo metu nenustatytų asmenų, esančių Vokietijos Federacinėje Respublikoje, paštu, nurodydamas ne savo, o svetimo asmens – J. B. vardą bei svetimą adresą: (duomenys neskelbtini) (kuris iš esmės atitiko tuo metu faktinę A. L. gyvenamąją vietą: (duomenys neskelbtini)), siuntos nepristačius į nerakinamą pašto dėžutę, jis sumokėjo kitam asmeniui (V. M.), kad šis paimtų siuntą iš pašto skyriaus. Visos šios aplinkybės rodo, kad A. L. suvokė, kad užsisakė uždraustą medžiagą ir kad siunčiasi ją į Lietuvos Respubliką, o ją gabenant bus kiršta ir valstybės siena „(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 15 d. nutartis).

Labai svarbu atskleidžiant kaltės turi įsigilinti ar tikrai nėra abejonių, jog asmuo tikrai suvokė, kad per Lietuvos Respublikos sieną siunčia ir gabena būtent uždraustus ar ribotos apyvartos daiktus. Tokia išvada išplaukia, pavyzdžiui, iš kasacinės nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2K-214-387/2022:

„Byloje nustatytos reikšmingos aplinkybės, keliančios abejonių dėl nuteistojo suvokimo disponuojant psichotropine medžiaga arabiniu dusūnu, o ne legalioje apyvartoje esančia medžiaga chna: R. K. nesiekė išvengti patikros atsiimdamas siuntas, jas atsiimdavo nurodydamas savo tikrąjį vardą ir pavardę, kontaktinius duomenis; ankstesnėje siuntoje (nuteistojo 2017 m. birželio 16 d. susirašinėjimas su muitinės darbuotoju), kuri buvo perduota R. K., nebuvo rasta draudžiamų medžiagų ir dėl to nepradėtas ikiteisminis tyrimas; byloje nėra duomenų, kad dėl užsienyje vykstančių ikiteisminių tyrimų būtų susisiepta su nuteistuoju ir jam būtų žinoma apie siuntose rastą psichotropinę medžiagą“.

Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530-693/2015 buvo išaiškinta: <...> įrodinėjant kaltinamojo subjektyvųjį požymį – tyčią, būtina įrodyti, kad jis žinojo, jog siuntinyje bus narkotinė medžiaga, o ne iš kokios šalies siuntinys išsiųstas. <...>“. Atsakomybė asmeniui kilo pagal tuo metu galiojusio BK 199 straipsnio 2 dalį už narkotinių medžiagų kontrabandą. Buvo išaiškinta, jog vis dėlto baudžiamoji atsakomybė kyla nepriklausomai nuo neteisėtai per Lietuvos valstybės sieną gabenamų narkotinių medžiagų kiekio. Svarbiausias yra kaltininko suvokimas, jog gabena būtent šias uždraustas medžiagas. „Kontroliuojant A. R. elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją, duomenų apie siuntinio turinį negauta. Be to, nenustatyta, kad A. R. koku nors būdu būtų bendravęs su S. S., kuris organizavo (šie veiksmai taip pat turėjo konspiracinį pobūdį) 66 Lt (19,11 Eur) apmokėjimą bendrovei už siuntinio pristatymą. Iš tiesų pirmosios instancijos teismas nustatė A. R. veiksmų konspiracinį pobūdį priimant siuntinį, be to, jis buvo teistas už neteisėtą disponavimą narkotinėmis medžiagomis, tačiau šios aplinkybės nedavė pagrindo žemesnės instancijos teismams padaryti patikimą – ne prielaidomis grįstą – išvadą, kad A. R. žinojo, jog siuntinyje bus labai didelis kiekis narkotinių medžiagų. Beje, pats prokuroras S. S. ikiteisminį tyrimą dėl kontrabanda gabenamų narkotinių medžiagų nutraukė, nors šis taip pat veikė konspiraciniu būdu nurodydamas K. U., kuris pasitelkė liudytoją G. S., o šis padarė 66 Lt (19,11 Eur) banko pavedimą į bendrovės „FedEx“ sąskaitą už siuntinio pristatymą“.

Buvo minėta, jog kontrabandos subjektu gali būti ir muitinės kontrolę atliekantys asmenys. Tokių asmenų kaltė turi pasireikšti taip pat tiesiogine tyčia. Tai, jog net ir detalčiai ir atidžiai atlikdami apžiūrą, pareigūnai nerado kontrabandos dalyko, nereiškia, jog jiems kils baudžiamoji atsakomybė. Tačiau, kai pareigūnas savo pareigų neatlieka tinkamai sąmoningai, suvokdamas, kad kiti asmenys kontrabanda gabena prekes (daiktus), jis veikia tiesiogine tyčia, nepriklausomai nuo to, ar jis žino kokios konkrečios prekės yra gabenamos. „Tai, kad muitinės pareigūnai, priėmę kyšį ir įsipareigoję kontrabandą organizuojantiems ir tarpininkaujantiems asmenims neatlikti detalaus krovinio tikrinimo ar

kitaip veikti ar neveikti šių asmenų interesais, tiksliai nežino neteisėtai gabenamo krovinio turinio ir vertės, nepaneigia jų indėlio į bendrą nusikalstamą veiką reikšmės ir jų tyčios padėti organizuotos grupės nariams vykdyti kontrabandos nusikaltimą: Nuteistųjų <...> kasaciniuose skunduose <...> argumentuojama, kad byloje nenustatyta kasatorių, kaip muitinės pareigūnų, tyčia vykdyti būtent kontrabandos nusikaltimus, kad kasatoriai, darydami korupcinio pobūdžio veiką, nežinojo ir negalėjo žinoti, koks neteisėtai per valstybės sieną gabenamo krovinio turinys (kad tai cigaretės). <...> Pažymėtina, kad visuose bylos epizoduose cigarečių neteisėto įvežimo į Lietuvos Respubliką organizatoriai muitinės pareigūnams papirkti skirdavo pakankamai dideles pinigų sumas tikėdamiesi iš jų atitinkamos pagalbos, visi nuteistų buvusių muitinės pareigūnų kyšininkavimo ir tarpininkavimo veiksmai padaryti pagal išankstinį susitarimą su cigarečių kontrabandas organizavusiais bendrininkais, suprantant, kad tokio dydžio kyšiai duodami tik vykdant stambaus masto kontrabandą. Tokiu atveju, net jeigu muitinės pareigūnai tiksliai nežino neteisėtai gabenamo krovinio turinio ir vertės, tai nesumenkina jų indėlio į bendrą nusikalstamą veiką reikšmės ir neprieštaruoja išvadai, kad jie tyčia padeda bendrininkams vykdyti kontrabandos nusikaltimą. Be to, iš pačių nuteistųjų (buvusių muitinės pareigūnų) <...> ir kitų asmenų parodymų matyti, kad jiems vis dėlto buvo žinoma, jog kyšiai duodami vykdant būtent cigarečių kontrabandą“ (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-30-788/2023).

Dažniausiai kontrabandos tikslas yra susijęs su mokesčiais: siekis jų išvengti ar nuslėpti juos. Motyvai ir tikslai nėra būtini šio nusikaltimo sudėties požymiai ir neturi reikšmės veikos kvalifikavimui (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-130-699/2015).

Taigi, kaltė yra būtinas kontrabandos sudėties požymis. Kontrabanda yra padaroma tik tiesiogine tyčia. Tai reiškia, jog kaltininkas suvokia, kad jis veikia neteisėtai ir nori taip veikti. Motyvas ir tikslas kontrabandos kvalifikavimui reikšmės neturi, jie yra tik papildomi požymiai.

3. KONTRABANDOS BAUDŽIAMUMAS

Baudžiamoji atsakomybė – „tai valstybės prievartos taikymas asmeniui, padariusiam nusikaltimą, ir kartu šio asmens padaryto nusikalstamo elgesio pasmerkimas. Šio pasmerkimo išraiška – kaltinamajame nuosprendyje numatyti asmeninio ar turtinio pobūdžio suvaržymai, taip pat apribojimai, kylantys iš asmens teistumo“ (Drakšas, R. 2003). Taip pat baudžiamąją atsakomybę galima apibrėžti kaip “asmens, padariusio nusikalstamą veiką, pareiga, kilusi dėl nusikalstamos veikos padarymo, būti patrauktam baudžiamojon atsakomybėn, t.y. būti teismo pasmerktam valstybės vardu priimant apkaltinamąjį nuosprendį atlikti bausmę ir turėti teistumą” (Piesliakas, V. 2007). Bendriausia prasme, tai valstybės baudžiamųjų teisinių priemonių visuma, kuri yra taikoma nusikaltimą padariusiam asmeniui.

3.1 Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą

Baudžiamosios atsakomybės už kontrabandą reglamentavimo pakeitimai yra nevienareikšmiai. Įstatymų leidėjas bausmes už vienas veikas sušvelnino, o už kitas sugriežtino. Kilus baudžiamajai atsakomybei už kontrabandą gali būti taikomos įvairios bausmės: bauda, laisvės apribojimas, areštas, laisvės atėmimas. Taip pat ir poveikio priemonės, tokios kaip turto konfiskavimas ar išplėstinis turto konfiskavimas.

BK 199 straipsnio 1 dalyje už per valstybės sieną gabenamus privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 150 MGL, bet neviršija 400 MGL dydžio sumos, nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengiant, nustatyta bausmė yra bauda arba laisvės atėmimas iki ketverių metų. Šio straipsnio 2 dalyje už gabenamus tokius daiktus, kurių vertė viršija 400 MGL, bet neviršija 900 MGL dydžio sumos, nustatyta bausmė yra bauda arba laisvės atėmimas iki šešerių metų. Griežčiausia pagrindinės kontrabandos sudėties bausmė, kai gabenamu daiktų vertė viršija 900 MGL dydžio sumą ar gabenami kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai, bausmė – bauda arba laisvės atėmimas iki aštuonerių metų. BK 199 straipsnio 1 ir 2 dalyje numatyta nusikalstama veika yra apysunkis nusikaltimas, o BK 199 straipsnio 3 dalies nusikalstama veika – sunkus nusikaltimas. Lyginant su prieš tai galiojusi reglamentavimu, bausmės buvo sušvelnintos. Ankščiau padarius nusikalstamą veiką, kai gabenamų daiktų sumą viršydavo 250 MGL grėsdavo bauda arba laisvės atėmimas iki aštuonerių metų, dabar tokia bausmė yra taikoma tik tada, jei per Lietuvos Respublikos valstybės sieną buvo gabenami daiktai, kurių vertė viršija 900 MGL dydžio sumą arba buvo gabenamos kilnojamosios

kultūros vertybes ar antikvariniai daiktai, labiausiai kvalifikuotai pagrindinės sudėties kontrabandai. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. kovo 14 d. baudžiamosios bylos Nr. 1-137-1121/2024 nuosprendyje išaiškinta, jog asmuo „per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 900 MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei, o būtent: <...> iš Baltarusijos Respublikos per Medininkų pasienio kontrolės punktą, <...> per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, žinodamas, kad minėto automobilio bagažinės skyriuje jo paties įrengtoje slėptuvėje paslėpti privalomai pateikti muitinei daiktai – cigaretės su Baltarusijos Respublikos akcizą žyminčiais ženklais, tyčia per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno akcizais apmokestinamas prekes – 25 500 pakelius cigarečių NZ GOLD <...>, kurių bendra vertė, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius, viršija 900 MGL dydžio sumą ir sudaro 107 547,00 eurus, nepateikdamas jų muitinės kontrolei. Šiais savo veiksmais Y. T. padarė nusikaltimą, numatytą Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 199 straipsnio 3 dalyje“. Teismas pasisakė, jog bausmė turi būti nustatoma atsižvelgiant „į nusikaltimų pavojingumą visuomenei, jų pobūdį ir sukeltas pasekmes, kaltinamojo asmenybę, kitas bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes“. Kaltininkas prisipažino kaltu ir nuoširdžiai gailėjosi, tad šiuo atveju asmeniui buvo skirta bausmė - bauda, nustatant minimalų, numatytą įstatyme baudos dydį. Kauno apygardos teismo 2023 m. sausio 16 d. baudžiamosios bylos Nr. e1-190-493/2023 įsakyme numatyta bausmė už tai, jog „internetiniame aukcione paskelbęs apie parduodamą antikvarinį daiktą - XIX a. pistoletą, susitaręs dėl minėto daikto pardavimo pirkėjui A. T., už pardavėjo nurodytus 260 Eur, pardavė antikvarinį daiktą – XIX a. pirmos pusės antikvarinį pistoletą titnagine spyna, kurį <...> paštu išsiuntė adresuodamas „A. T., taip neteisėtai pasikėsino gabenti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną antikvarinį pistoletą titnagine spyna, tačiau šios veikos nebaigė dėl nuo jo valios nepriklausančių priežasčių“. Teismas atsižvelgė į tai, jog „BK 199 straipsnio 3 dalies sankcijoje yra numatytos dvi alternatyvios bausmės, viena iš jų – bauda. A. T. nusikalstamais veiksmais reali žala nebuvo padaryta, kadangi antikvarinis daiktas buvo sulaikytas. <...> Skiriant bausmę A. T. teismas vadovaujasi bendraisiais bausmės skyrimo pagrindais, atsižvelgia į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį, kaltės formą ir rūšį, padarytos nusikalstamos veikos motyvus ir tikslus, nusikalstamos veikos stadiją, daromą žalą, be leidimo gabentą antikvarinio daikto vertę, tai, kad jis Lietuvos istorijai kultūrinės vertės neturi, kaltinamojo atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių santykį, taip pat į pačią kaltinamojo asmenybę, bei kitas aplinkybes, kurios reikšmingos bausmės skyrimui ir individualizavimui (BK 54 straipsnis). A. T. tiesiogine tyčia pasikėsino padaryti vieną

sunkų nusikaltimą, jo atsakomybę lengvinančia aplinkybe pripažįstama tai, kad jis prisipažino padaręs baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką ir nuoširdžiai gailisi (BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punktą), o atsakomybę sunkinančių aplinkybių nenustatyta. Kaltinamasis vedęs, nedarbas, anksčiau neteistas, baustas administracine tvarka, turi nuolatinę gyvenamąją vietą. Įvertinus paminėtas aplinkybes, už padarytą nusikalstamą veiką kaltinamajam A. T. skirtina prokurorės siūloma bausmės rūšis – bauda. BK 47 straipsnio 3 dalis numato, jog už sunkaus nusikaltimo padarymą bauda yra nuo 150 iki 6 000 MGL. Nagrinėjamu atveju prokurorės siūloma bauda yra 150 MGL dydžio. Šiuo atveju matyti, kad prokurorės siūloma bauda yra lygi sankcijoje numatytam bausmės minimumui, todėl įvertinus padarytos nusikalstamos veikos rūšinį pavojingumą, A. T. skirtina prokurorės siūloma bauda. A. T. prisipažino padaręs nusikalstamą veiką, jo byla išnagrinėta priimant teismo baudžiamąjį įsakymą, todėl jo atžvilgiu taikytinas BK 64¹ straipsnis ir šiuo baudžiamuoju įsakymu paskirta bausmė – bauda mažintina vienu trečdaliu ir skirtina galutinė 100 MGL, t. y. 5000 eurų bauda“.

BK 253² straipsnio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų ar strateginių prekių kontrabandos bausmė 1 dalyje – už tokių daiktų kontrabandą, numatyta bauda, areštas arba laisvės atėmimas iki šešerių metų. Už 2 dalyje ne mažiau kaip tris šaunamuosius ginklus, didelės sprogstamosios galios arba didelį kiekį šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų gabenimą numatyta bausmė yra laisvės atėmimas nuo ketverių iki dešimties metų. Vadovaujantis ankstesniu BK 199 straipsnio 4 dalies reglamentavimu, baudžiamoji atsakomybė buvo taikoma nepriklausomai nuo gabenamų šių daiktų ar medžiagų kiekio, galingumo ir kitų itin svarbių savybių. Numatyta sankcija buvo labai griežta – laisvės atėmimo bausmė nuo trejų iki dešimties metų, net gabenant ir vieną šaunamąjį ginklą, keletą šovinių, ar kelis gramus parako. Šiuo metu galiojantis BK 253² straipsnio kvalifikavimas logiškai diferencijuojamas, tiesiogiai priklauso nuo gabenamų daiktų kiekio, galingumo ir kitų kriterijų. Tačiau griežta bausmė išliko už neteisėtą disponavimą, susijusį su šaunamųjų ginklų kiekiu arba su didelės sprogstamosios galios arba dideliu kiekiu šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų. BK 253² straipsnio 1 dalyje numatytas apysunkis nusikaltimas, o straipsnio 2 dalyje – sunkus nusikaltimas.

Už branduolinių ar radioaktyviųjų medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių kontrabandą (BK 256² straipsnis) yra baudžiama laisvės atėmimu iki aštuonerių metų. Prieš pakeitimus BK 199 straipsnio 4 dalyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už radioaktyviųjų medžiagų kontrabandą, tačiau už branduolinių medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių kontrabandą atsakomybė nebuvo atskirai numatyta

(atsakomybė už neteisėtą disponavimą tokiomis medžiagomis kilo tik pagal BK 256 straipsnį, kurio maksimali numatyta bausmė buvo 4 metai laisvės atėmimo). BK 256² straipsnyje įtvirtintas sunkus nusikaltimas.

Už narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandą (BK 260¹ straipsnį) bausmės rūšis ir dydis priklauso nuo gabenamų ar siunčiamų medžiagų kiekio tam tikrų subjektyviųjų nusikalstamos veikos požymių – su tikslu ar be tikslo platinti, bei nuo gabenamų medžiagų kiekio. Atsižvelgiant į visus individualius padarytos nusikalstamos veikos požymius, bausmė už tokią kontrabandą gali svyruoti nuo laisvės apribojimo, arešto, laisvės atėmimo iki dviejų metų iki laisvės atėmimo iki aštuoniolikos metų. Kadangi daugiau nei 90 proc. atvejų „narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra siunčiamos asmeninėms reikmėms – sulaikomi itin maži kiekiai, o siuntų gavėjai dažniausiai yra jauni arba tam tikromis ligomis sergantys asmenys, kurie dėl lengvabūdiškumo, patirties stokos ir kitų priežasčių ne visiškai suvokia savo elgesio pasekmes“, todėl atsižvelgimas į gabenamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekį ir tikslą yra labai svarbus. Pagal ankščiau galiojusią LR BK 199 straipsnio 4 dalį baudžiamojon atsakomybėn dažnai buvo traukiami asmenys, kurie siųsdavosi vaistų, turinčių psichotropinių ar narkotinių medžiagų, bei asmenys, kurie savo reikmėms siuntėsi mažą kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų (buvo numatyta laisvės atėmimo bausmė nuo trejų iki dešimties metų). Įstatymų leidėjui papildžius BK 260¹ straipsniu, jame 1 bei 2 dalyse numatyta baudžiamoji atsakomybė žymiai sušvelnėjo (maksimali laisvės atėmimo bausmė iki dviejų metų). Kita vertus, ankščiau sankcijoje nustatytą griežtą laisvės atėmimo bausmę, už narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabandą pakeitė dar griežtesnės bausmės. Bausmės ribos už didelio narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabandą išaugo nuo ketverių iki dvylikos metų laisvės atėmimo, o už labai didelio kiekio tokių medžiagų kontrabandą – nuo dešimties metų iki aštuoniolikos metų laisvės atėmimo. Šiuo atveju svarbu nepamiršti, kad pasikeitus teisiniam reglamentavimui ir pagriežtėjus baudžiamajai atsakomybei kvalifikuojant BK 260¹ straipsnį, negalima pasunkinti asmens teisinės padėties ir reikia taikyti nusikalstamos veikos padarymo metu galiojusį baudžiamąjį įstatymą. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-266-719/2023 pateikiamas pavyzdys – „Kasatorius taip pat užsimena apie BK 199 straipsnio pakeitimus, įsigaliojusius nuo 2023 m. birželio 1 d., kuriais švelninama baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą. Iš tiesų po skundžiamų sprendimų priėmimo pasikeitė teisinis reguliavimas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandos, už kurią baudžiamoji atsakomybė šiuo metu yra nustatyta BK 260¹ straipsnyje (2023 m. balandžio 27 d. įstatymo Nr. XIV-1925 redakcija, įsigaliojusi nuo 2023 m. birželio 1 d.). Šio straipsnio 5 dalyje už labai didelio kiekio narkotinių ar psichotropinių medžiagų

kontrabandą nustatyta laisvės atėmimo bausmė nuo dešimties iki aštuoniolikos metų. Šį įstatymą palyginus su nusikaltimo padarymo metu galiojusia BK 199 straipsnio 4 dalimi (2018 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. XIII-1836 redakcija), matyti, jog už šį nusikaltimą buvo nustatyta laisvės atėmimo bausmė nuo trejų metų iki dešimties metų. Kadangi baudžiamasis įstatymas, nustatantis veikos nusikalstamumą, griežtinantis bausmę arba kitaip sunkinantis nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį, neturi grįžtamosios galios (BK 3 straipsnio 3 dalis), nėra pagrindo nuteistajam V. N. inkriminuotą veiką pagal BK 199 straipsnio 4 dalį (2018 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. XIII-1836 redakcija) perkvalifikuoti pagal šiuo metu galiojančią BK 260¹ straipsnio 5 dalį ar šiuo pagrindu mažinti jam paskirtą bausmę, kaip prašo jo gynėjas“.

Kalbant apie baudžiamumą už narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandą svarbu paminėti ir BK 260¹ straipsnio 7 dalyje įtvirtintą nuostatą dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės: jei asmuo savo noru kreipiasi „į sveikatos priežiūros įstaigą dėl medicinos pagalbos ar į valstybės instituciją norėdamas atiduoti neteisėtai gabenatą ar siųstą be tikslo platinti nedidelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų“, gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už atiduotų narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabandą. BK 260¹ straipsnio 1 dalyje numatytas nesunkus nusikaltimas, straipsnio 2 dalyje - apysunkis nusikaltimas, 3 dalyje – sunkus, o 4 ir 5 dalyse – labai sunkus nusikaltimas.

BK 266¹ straipsnyje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrabandą, kurios 1 dalyje nustatyta, kad baudžiama bauda arba laisvės atėmimu iki ketverių metų. Už didelį kiekį pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrabandą gali būti skiriama laisvės atėmimo bausmė – nuo trejų iki septynerių metų, o už labai didelį kiekį – laisvės atėmimas nuo septynerių iki dvylikos metų. Situacija dėl baudžiamosios atsakomybės yra identiška narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandai. Pagal anksčiau galiojusį reglamentavimą, bausmė buvo skiriama neatsižvelgiant į gabenamą kiekį ar rūšį, todėl labai griežtai buvo baudžiami (laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų) net ir labai nedidelį kiekį gabenę asmenys. Šiuo metu reguliavimas yra nuoseklesnis ir protingai paskirstytas, priklauso nuo nusikalstamos veikos pavojingumo. BK 266¹ straipsnio 1 dalyje padaryta nusikalstama veika – apysunkis nusikaltimas, 2 dalyje – sunkus, o 3 dalyje labai sunkus nusikaltimas.

Pagal BK 267² straipsnio 1 dalį už stipriai veikiančių, nuodingųjų ar cheminių medžiagų kontrabandą, baudžiama bauda, laisvės apribojimu, areštu arba laisvės atėmimu iki ketverių metų. Straipsnio 2 dalyje numatyta bausmė, jei asmuo gabeno ar siuntė nuodingąsias

chemines medžiagas, kurios naudojamos kaip cheminis ginklas, arba cheminio ginklo gamybai naudojamas chemines medžiagas ar jų pirmtakus, tokiu atveju bausmė padidėjo iki aštuonerių metų laisvės atėmimo. Palyginus su ankstesniu reglamentavimu kalbant apie stipriai veikiančias ir nuodingąsias medžiagas bausmė sumažėjo, tačiau į šios kontrabandos dispoziciją buvo įtrauktos ir cheminės medžiagos, kurios anksčiau nebuvo kontrabandos dalyku. BK 267² straipsnio 1 dalyje numatytas apysunkis nusikaltimas, o straipsnio 2 dalyje – sunkus nusikaltimas.

Už biologinių medžiagų, mikroorganizmų ar toksinų kontrabandą (BK 267³ straipsnis) baudžiama laisvės atėmimu iki aštuonerių metų (sunkus nusikaltimas). Tai iš esmės nauja nusikalstama veika, nes iki BK papildymo šiuo straipsniu baudžiamoji atsakomybė konkrečiai už tokių medžiagų gabenimą nebuvo numatyta. Už šių medžiagų gabenimą, buvo galima traukti baudžiamojon atsakomybėn pagal anksčiau galiojusį BK 199 straipsnio 4 dalį, kadangi biologinės medžiagos, mikroorganizmai ar toksinai, galėjo būti traktuojamos kaip nuodingosios medžiagos.

Galiausiai, BK 276⁴ straipsnio Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų kontrabanda baudžiama bauda, areštu arba laisvės atėmimu iki šešerių metų, tai yra apysunkis nusikaltimas. Nors bausmė išliko tokia pati, tačiau straipsnio dispozicijoje atsirado požymis – turint tikslą parduoti ar platinti.

Už įvairių rūšių kontrabandą gali būti taikomos įvairios bausmės, tiek bauda, laisvės apribojimas, areštas ar laisvės atėmimas. Bauda – „piniginė bausmė, teismo skiriama šio kodekso specialiojoje dalyje numatytais atvejais“ (BK 47 str. 1 d.). Baudos dydis priklauso nuo nusikalstamos veikos sunkumo laipsnio, tačiau tikslų baudos dydį nustato teismas individualizuodamas bausmę. Areštas – trumpalaikis laisvės suvaržymas, kuria yra skaičiuojamas paromis, gali svyruoti nuo penkiolikos iki devyniasdešimt parų arešto, taip pat priklausomai nuo teismo). Terminuotas laisvės atėmimas skiriamas pagal straipsnio dispozicijoje nustatytus ribas.

Apibendrinant, kontrabandos baudžiamumas priklauso nuo skirtingos kontrabandos rūšies. Bausmės gali būti įvairios: bauda, areštas, laisvės atėmimas. Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą pradėta diferencijuoti atsižvelgiant į padarytos veikos pavojingumą: į gabenamų daiktų ar medžiagų kiekį, jų rūšį ir gabenimo tikslą. Vertinant ankstesnį reglamentavimą, bausmės už kontrabandą daugiausia buvo sušvelnintos, tačiau už kontrabandą, kuri kelia didesnę grėsmę visuomenei, numatytos griežtesnės bausmės. Bausmės rūšis ir dydis priklauso nuo konkrečios kontrabandos rūšies ir skirtingų objektyviųjų nusikalstamos veikos požymių.

IŠVADOS

1. Kontrabanda – lotynų kilmės žodis, kuris suprantamas kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės sieną. Kontrabandos pagrindinėmis priežastimis laikomos ekonominė, socialinė bei geografinė valstybės padėtys. Tai ne tik sunkus ekonominis nusikaltimas, kuriuo padaroma žala ne tik šalies ekonomikai ar finansų sistemai, tačiau ir pačių žmonių gyvenimo kokybei, atskiriems verslo subjektams, tačiau grėsmė gali kilti ir visuomenės saugumui ar žmonių sveikatai.
2. Kontrabandos straipsnis buvo vis pildomas bei tobulinamas, sudėtyt papildomos įvairiais požymiais. Lietuvos Respublikos prisijungimas prie ES sąlygojo pasikeitimus, taip pat buvo atsižvelgiama ir į vis kintančius ekonominius, socialinius ir kitus santykius, taip pat ir į valstybės baudžiamąją politiką. Valstybė, siekiant sumažinti šios nusikalstamos veikos plitimą, vis griežtino ir plėtė kontrabandos reglamentavimą. Pastarasis reglamentavimas kontrabandos ribas praplėtė ir numatė baudžiamąją atsakomybę ne tik BK 199 pagrindiniame straipsnyje, tačiau ir kituose straipsniuose pagal specialiaisiais požymiais apibrėžtus daiktus ar medžiagas.
3. Pagrindinis kontrabandos objektas tai verslo tvarka. Kontrabandos dalykas - bet kokie materialūs daiktai, objektai, kurie pagal galiojančius teisės aktus yra privalomi pateikti muitinės tikrinimui, viršijantys 150 MGL dydžio sumą bei kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai. Objektyvioji kontrabandos pusė pasireiškia tik veikimu, jai yra būdingi alternatyvūs veiksmai. Kontrabandos sudėtis yra formalioji. Kontrabandos subjektas yra pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas, sulaukęs 16 metų amžiaus fizinis asmuo, gali būti ir juridinis asmuo. Kontrabanda yra padaroma tik tiesiogine tyčia, kaltė yra būtinas kontrabandos sudėties požymis.
4. Numatant baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą pagal specialųjį dalyką (naujus kontrabandos straipsnius) reikšmės neturi gabenamų dalykų kiekis ir vertė, baudžiamąją atsakomybę užtraukia vien tik faktas, jog per Lietuvos Respublikos sieną yra gabenami daiktai, numatyti BK 253², 256², 260¹, 266¹, 267², 267³ ir 267⁴ straipsniuose.
5. Apibendrinant, kontrabandos baudžiamumas priklauso nuo skirtingos kontrabandos rūšies. Bausmės gali būti įvairios: bauda, areštas, laisvės atėmimas. Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą pradėta diferencijuoti atsižvelgiant į padarytos veikos pavojingumą: į gabenamų daiktų ar medžiagų kiekį, jų rūšį ir gabenimo tikslą. Vertinant ankstesnį reglamentavimą, bausmės už kontrabandą daugiausia buvo sušvelnintos.

Bausmės rūšis ir dydis priklauso nuo konkrečios kontrabandos rūšies ir skirtingų objektyviųjų nusikalstamos veikos požymių.

ŠALTINIAI

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Tarptautiniai teisės aktai

1.1.1. Tarptautinė konvencija dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir kovojant su jais kovojant (2000). *Valstybės žinios*, 48-1374.

1.1.2. 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 111/2005, nustatantis prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) tarp Bendrijos ir trečiųjų šalių stebėsenos taisyklės

1.1.3. 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB

1.1.4. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo, iš dalies keičiančiame ir panaikinančiame direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiančiame Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 (OL 2008 L 353, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. gruodžio 5 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1297/2014 (OL 2014 L 350, p. 1)

1.2. Nacionaliniai teisės aktai

1.2.1. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 89-274.

1.2.2. Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 74-2262.

1.2.3. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). *TAR*, 11216.

- 1.2.4. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas (1998). *Valstybės žinios*, 8-161.
- 1.2.5. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, 13-467.
- 1.2.6. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas (2003). *Valstybės žinios*, 17-701.
- 1.2.7. Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, 11-239.
- 1.2.8. Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas (2001). *Valstybės žinios*, 64-2330.
- 1.2.9. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 14-352.
- 1.2.10. Lietuvos Respublikos branduolinės saugos įstatymas (2011). *Valstybės žinios*, 91-4316
- 1.2.11. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas (2004). *Valstybės žinios*, 73-2517.
- 1.2.12. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 42-1192.
- 1.2.13. Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas (2011). *Valstybės žinios*, 128-6052
- 1.2.14. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“ (1990). *Valstybės žinios*, 31-740
- 1.2.15. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ (1993). *Valstybės žinios*, 5-90.
- 1.2.16. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ (1994). *Valstybės žinios*, 60-1182
- 1.2.17. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodeksų pakeitimo ir papildymo“ (1995). *Valstybės žinios*, 59-1477.
- 1.2.18. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231(2), 231(3), 232(1), 232(2), 232(4), 232(5), 232(6), 234, 234(1),

- 234(2), 234(3), 234(4), 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132(1), 214(1), 312(1), 312(2) straipsniais įstatymas (1998). *Valstybės žinios*, 17-397.
- 1.2.19. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11(1), 45, 53(1), 232(1), 232(2), 232(5), 232(8), 312, 321(2) straipsnių pakeitimo, 232(3) straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340(1) straipsniu, įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, 9-1258.
- 1.2.20. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 160, 199 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 2761, 2762, 2763 straipsniais įstatymas (2015). *TAR*, 7560
- 1.2.21. Lietuvos Respublikos genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas (2001). *Valstybės žinios*, 56-1976
- 1.2.22. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 199, 199-1, 199-2 ir 200 straipsnių pakeitimo įstatymas (2018). *TAR*, 2018-21859
- 1.2.23. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224-1, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267-1, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253-2, 256-2, 260-1, 266-1, 267-2, 267-3, 276-4, 282-1 straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas (2023). *TAR*, 2023-08475)
- 1.2.24. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas „Dėl importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklių patvirtinimo“ (2009). *Valstybės žinios*, 78-3259.
- 1.2.25. Lietuvos muitinių įstatai (1924). *Vyriausybės žinios*. 164.
- 1.2.26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1424 „Dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių patvirtinimo“ (2004). *Valstybės žinios*, 165-6031.
- 1.2.27. Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-4856(2)- XIIP-4859(2) (2022).

2. Specialioji literatūra

- 2.1. ABRAMAVIČIUS, A. (2001). Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga: vadovėlis. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas.
- 2.2. ABRAMAVIČIUS, A. (2003). Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo (verslo) tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: Teisė.
- 2.3. ABRAMAVIČIUS, A. (2003). Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 3-asis papildytas leidimas.
- 2.4. ABRAMAVIČIUS, A. (2003). Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas.
- 2.5. ABRAMAVIČIUS, A. (2009). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras.
- 2.6. ABRAMAVIČIUS, A., et al. (2010). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras.
- 2.7. BIKELIS, S. (2013). Permąstant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokestinių priemonių taikymo terminai. Vilnius.
- 2.8. DRAKŠAS, R. (2003). Baudžiamosios atsakomybės sampratos formulavimo problemos Lietuvoje.
- 2.9. Gedimino laišakai (1323) VII.18, Liubekas, notaro Jono iš Brėmeno trijų Gedimino 1323.V.26 laiškų nuorašas. žodynas [interaktyvus, žiūrėta 2024 m. Balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.xn--altiniai-4wb.info/> >
- 2.10. IVOŠKA, G. (2011). Baudžiamosios politikos kontrabandos ir muitinės apgaulės kontrolės srityje įgyvendinimo Lietuvos teisinėje sistemoje problemos. Vilnius.
- 2.11. Lietuvių kalbos institutas. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus, žiūrėta 2024 m. Balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.lietuviuzodynas.lt/> >
- 2.12. MALINAUSKAITĖ, J.; ŠULIJA, G.; ir ŠULIJA, V. (2001) Kontrabanda Lietuvoje: kriminologinės, socialinės, ekonominės, teisinės problemos ir kontrolės perspektyvos. Teisės problemos.
- 2.13. MAČIŪNIENĖ, R. (2016). Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) teisinis reguliavimas.
- 2.14. MERKYS A. (1992) Lietuvos įstatymai: sistemizuotas įstatymų, instrukcijų ir įsakymų rinkinys. Kaunas.

- 2.15. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Visuotinė Lietuvių enciklopedija. [interaktyvus, žiūrėta 2024 Balandžio 3 d.] Prieiga per internetą: <
<https://www.vle.lt/>>
- 2.16. PIESLIAKAS, V. (1996). Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. Vilnius.
- 2.17. PIESLIAKAS, V. (2007). Baudžiamoji atsakomybė kaip nusikalstamos veikos padarymo teisinis padarinys. Vilnius: Jurisprudencija.
- 2.18. PIESLIAKAS, V. (2008). Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei, ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia.
- 2.19. PIESLIAKAS, V. (2009). Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia.
- 2.20. VALIKONYTĖ, I.; LAZUTKA, S.; GUDAVIČIUS, E. Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.). Vilnius, 2001, p. 135
- 2.21. VAITKEVIČIŪTĖ, V. (1999). Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius.
- 2.22. VERŠEKYS, P. Vertinamieji požymiai nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtyse. Iš Baudžiamoji justicija ir verslas: recenzuotų mokslinių baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. Vilnius: Vilniaus universitetas Teisės fakultetas, 2016, p. 233-234.

3. Teismų praktika

3.1. Bendrosios kompetencijos teismų praktika

- 3.1.1. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2003 m. gruodžio 29 d. teisėjų senato nutarimas Nr. 43 Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje
- 3.1.2. Lietuvos Apeliacinio teismo 2005 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje 1A-268
- 3.1.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-163/2008
- 3.1.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-71/2010
- 3.1.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564/2012

- 3.1.6. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2k-46/2014
- 3.1.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2014
- 3.1.8. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2k-568/2014
- 3.1.9. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2k-7-60-788/2015
- 3.1.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-130-699/2015
- 3.1.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530-693/2015
- 3.1.12. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2k-234-222/2016
- 3.1.13. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2k-278-489/2017
- 3.1.14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-359-648/2018
- 3.1.15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-97-895/2019.
- 3.1.16. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-233-895/2019
- 3.1.17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. vasario 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26-719/2020
- 3.1.18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. spalio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-179-942/2021
- 3.1.19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-228-976/2021
- 3.1.20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-214-387/2022

- 3.1.21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237-594/2022
- 3.1.22. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2k-71-628/2023
- 3.1.23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-30-788/2023
- 3.1.24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. gegužės 11 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos baudžiamosiose bylose dėl nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai (BK XXXI skyrius) apžvalga (I dalis) Nr. AB-58-1.
- 3.1.25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-161-303/2023
- 3.1.26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-142-648/2023
- 3.1.27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-149-648/2023
- 3.1.28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-266-719/2023
- 3.1.29. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 9 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-206-891/2021
- 3.1.30. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gegužės 2 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-24-581/2022
- 3.1.31. Kauno apygardos teismo 2023 m. sausio 16 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-190-493/2023
- 3.1.32. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-155-993/2023
- 3.1.33. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. rugpjūčio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-62-417/2023
- 3.1.34. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. rugsėjo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-221-954/2023

- 3.1.35. Kauno apygardos teismo 2023 m. spalio 6 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojame byloje Nr. e1-390-919/2023
- 3.1.36. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1S-77-1121/2024
- 3.1.37. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. kovo 14 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1-137-1121/2024

SANTRAUKA

Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą

Gustė Norvaišaitė

Šio magistro darbo tema baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą. Darbas parengtas remiantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, doktrina ir nacionalinių teismų praktika. Nagrinėjama baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą, numatyta ne tik BK 199 straipsnyje, bet ir BK 253², 256², 260¹, 266¹, 267², 267³ ir 267⁴ straipsniuose.

Magistro darbe pateikiama kontrabandos samprata, pagrindinės priežastys lėmusios kontrabandos paplitimą Lietuvoje bei aptartas veikos pavojingumas ne tik ekonominei sistemai, tačiau ir kitiems valstybės gėriams. Aptarta kontrabandos įstatymų raida Lietuvoje, nurodytos reglamentavimo kitimo priežastys. Išskiriami 2023 m. birželio 1 d. įsigalioję kontrabandos reglamentavimo pakeitimai. Taip pat išanalizuoti pagrindinės kontrabandos sudėties elementai: objektas, objektyvioji pusė, subjektas ir subjektyvioji pusė. Atskirai aptarti kontrabandos specialiuosius požymius turintys dalykai ir išaiškintos su jais susijusios sąvokos.

Remiantis teismų praktika pateikti įvairūs kontrabandos kvalifikavimo pavyzdžiai. Išnagrinėti skirtingi baudžiamosios atsakomybės atvejai, kokios bausmės yra taikomos kaltininkui padarius kontrabandą, kaip jos skiriasi nuo ankstesnio kontrabandos straipsnių reglamentavimo.

SUMMARY

Criminal liability for smuggling

Gustė Norvaišaitė

The topic of this Master's thesis is criminal liability for smuggling. The thesis is based on the legislation of the Republic of Lithuania, the doctrine and the practice of national courts. It deals with the criminal liability for smuggling under Article 199 of the CC, but also Articles 253², 256², 260¹, 266¹, 267², 267³ and 267⁴ of the CC.

The Master's thesis presents the concept of smuggling, the main reasons for the spread of smuggling in Lithuania, and discusses the dangerousness of the offence not only for the economic system, but also for other state goods. The evolution of smuggling laws in Lithuania is discussed, and the reasons for the changes in the regulation are outlined. It highlights the changes to the regulation of smuggling which came into force on 1 June 2023. It also analyses the main elements of the composition of smuggling: the object, the objective side, the subject and the subjective side. The specific features of smuggling are discussed separately and the concepts relating to them are clarified.

Various examples of the qualification of smuggling are given on the basis of case-law. The different cases of criminal liability, the penalties applicable to the perpetrator in the case of smuggling, and how they differ from the previous legislation on smuggling articles are examined.